

Dr. Hadnagy Imre József

A múzeumpedagógia szoros kapocs a múzeum és iskola között

BEVEZETÉS

A Tűzoltó Múzeum az ismeretterjesztés jó „terepe”, ahol a múzeumpedagógiai munka nem ismeretlen, itt elméleti és gyakorlati eredmények is születtek. Sajnos azonban vannak anyagi, és tárgyi korlátok, pontosabban az anyagi, és tárgyi lehetőségeink szerények. Egy teljesebb profilú múzeumpedagógiai munka nagyobb pénzügyi támogatást, jobb elhelyezési körülményeket (helyiségeket), segédeszközöket igényel. De a jelenlegi korlátozott lehetőségekkel is lehet eredményesen végezni ezt a munkát. Optimistán tekintve a jövőbe a helyzet javulásával érdemes számolni.

Egy szakmúzeum – a törvényben előírt feladata teljesítésével – a gyűjteményének kiállításokon, illetve más módon történő bemutatásával, sajátos eszközrendszerével járulhat hozzá a pályázat kiírásában célcsoportként megjelölt 10-18 éves korosztály kulturális, szellemi és lelki mentálhigiénéjének fejlesztéséhez, a helyi múzeumpedagógiai munka fejlődésének, színvonalának emeléséhez.

A Tűzoltó Múzeum gyakorlatában is cél a látogatók sokoldalú „kiszolgálása”, ez azt jelenti, hogy a közönség elé igyekszünk tárni mindazt, ami a tűzvédelem érdekében sok-sok emberöltő alatt történt. Ebben a munkában megkülönböztetett helye van a gyerekek, de különösen az általános és középiskolai tanulók műveltségét fejlesztő és képzettségük emelését segítő módszerek alkalmazásának.

Nem titok, hogy ez az intézmény egyrészt nehezebb helyzetben van, mint sok más múzeum, mert - mint műszaki irányultságú szakmúzeumnak - a gyűjteményes anyaga sokkal inkább „mesél” a műszaki szakképzésben részesülő 14-18 éves korosztálynak, mint az általános iskolásoknak, és más képzési formában tanuló középiskolás diákoknak. Másrészt munkája egyszerűbb, mert a kiállított anyaga szinte mindenkit „megszólít”, ugyanis a tűzvédelem kérdésében minden korosztály számára van mondanivalója. Ez utóbbi megállapítást igazolja a Tűzoltó Múzeum, és az itt működő filmklub látogató közönségének kor szerinti összetétele.

Az 1997. évi CXL törvény nem véletlenül fogja egybe a kulturális javak védelmére, a muzeális intézményekre, a nyilvános könyvtári ellátásra, a közművelődésre vonatkozó legfontosabb szabályokat; az ebben a körben tevékenykedő intézmények feladatait, működésének, tevékenységének rendjét; a velük szembeni társadalmi elvárásokat. A törvény szelleméből fakad, hogy minden korosztály műveltségének emelése cél, de kiemelt feladat az iskolák és a törvényben megnevezett intézmények (köztük a múzeumok) közötti együttműködés formálásával, erősítésével segíteni a fiatalság műveltségének és képzettségének növelését. A közgyűjteményekre vonatkozóan ennek megoldása a múzeumpedagógiának is feladata.

A múzeumpedagógiai munka az előbb leírtakból következően szűkebb értelemben az iskolai képzésben (a szervezett oktatásban, nevelésben) résztvevőkre, tágabb értelemben a múzeumok látogató közönségének egészére kiterjed. A két értelmezés a nevelő hatás eredményességére, és különbözőségére is utal.

A törvény szelleméből az is következik, hogy a múzeumok küldetése a látogatók kiszolgálása, ha úgy tetszik ez az elsődleges feladata, amelynek minden mást alá kell rendelni. A kérdés csupán az, hogy milyen minőségű ez a kiszolgálás? Ha a

múzeumokban oktatás is folyik, a tanulás nem ismeretlen fogalom, ennek a munkának kiváló eszközrendszere van, akkor a múzeumok valóban teljesítik küldetésüket.

A **múzeumpedagógia tágabb értelmezése** szerint a múzeumi tárlatvezetőnek (szükség esetén a közművelőnek, múzeumpedagógusnak)¹ általános érvényű feladatként minden múzeumlátogató csoportra hatni kell a múzeumpedagógia nevelési eszközrendszerével.

A **múzeumpedagógia szűkebb értelmezése** szerint a múzeumpedagógusnak (szükség esetén a tárlatvezetőnek, közművelőnek)² a feladata tanulócsoportok részére múzeumi foglalkozások (múzeumpedagógiai órák, múzeumpedagógiai foglalkozások) tartása. Így a szervezett képzésben résztvevőket - a tanmenethez illeszkedő témák (oktatási kérdések) feldolgozása során - célirányos nevelői hatások érik.

A múzeumpedagógia gyökerei egyes irodalmak szerint nagyon régre nyúlnak vissza, vannak múzeumok amelyek úgy tartják, hogy alapításuktól fogva végzik ezt a szép feladatot. Itt tulajdonképpen arról van szó, hogy az új csírái a régi elméletben, és gyakorlatban megjelennek, de amíg az új hajtásból fa lesz elég sok idő telik el, azaz kezdetben a múzeumpedagógiai munka még része a múzeumok általános munkájának, csak később kristályosodik ki az elmélete és gyakorlata, és egyre inkább a neveléstudomány önálló részterületévé válik.

A Tűzoltó Múzeum tárlatvezetői több évtizedes tanári (oktatói), oktatás szervezői gyakorlattal, tudományos felkészültséggel a hátuk mögött teljesítik feladataikat, végzik – ha úgy tetszik - múzeumpedagógusi munkájukat. Ugyanez igaz a múzeum - fiatal, de jó pedagógiai érzékkel rendelkező - közművelődés-szervezőjére (a filmklub vezetőjére) is, de a muzeológusra, a múzeum vezetőire is. A tárlatvezetők tanári – de nem múzeumpedagógusi – gyakorlattal, képesítéssel a tarsolyukban, valamint a közművelődés-szervező, (ebben a munkában önként, vagy felkérésre részt vevő muzeológus, a múzeum vezetői) a múzeumi környezetben a látogató csoportok „kalauzolása közben” arra törekcsenek, hogy felkeltsék az érdeklődést a látottak iránt, a csoportok tagjait aktív ismeretszerzésre serkentsék, ne úgy „adják el magukat”, hogy végtelen sok tényanyagot közölnek. Engedik, hogy a látogató is fedezzen fel dolgokat, lásson a dolgok mélyére. Végső céljuk elérni, hogy a vendégek maguk is ismerjék el, hogy itt is tanultak valamit, ha mást nem a tűzvédelmi szabályok betartására, betartatására, az ártó tűz keletkezését megelőző munka fontosságára kellő magyarázatot kaptak. Nem utolsó sorban az a törekvésük, hogy a látogatók ismét vissza akarjanak jönni, vagy visszatérjenek a múzeumba.

A MÚZEUMPEDAGÓGIA - A NEVELÉSTUDOMÁNY RÉSZTERÜLETE, ÉS MINT GYAKORLATI TEVÉKENYSÉG

A **neveléstudomány egy új ágának** - a szűkebb értelemben vett - múzeumpedagógiának a feladata, hogy az iskola és múzeum, illetve a múzeum és iskola között a műveltség és képzettség emelésének hatás-, és eszközrendszerét működtesse. Ennek a szerepének úgy tud leginkább megfelelni, hogy a legteljesebb mértékben érvényesíti az iskola és a múzeum pedagógusainak összehangolt tevékenységét.

¹ Ezekben a munkakörökben dolgozóknak a feladatrendszere a múzeumpedagógiai tevékenység oldaláról szemlélődve egymással konvergál. Ha a látogató csoportoknál ugyanazt a nevelő hatást képesek érvényesíteni, akkor ezen a munkaterületen egymást helyettesíthetik. A továbbiakban a múzeumpedagógus fogalmat ebben az értelemben is használom, mert egy kis múzeumban nincsenek – de lehet, hogy a nagyokban sincsenek - és nem is lehetnek teljesen tiszta szerepkörök.

² A megjegyzésem ugyanaz, mint az előző.

Az ebben az értelmezésben vett „*múzeumpedagógia egyik legfontosabb feladata, a különböző korosztályú gyerekek múzeumlátogató, a művészeteket értő és befogadó felnőttekké nevelése*”.³[18]

Napjainkban nem minden múzeumnak van saját, vagy adott alkalmakra szerződötetett múzeumpedagógusa. Sok helyen az ő szép és nemes feladatait szükségszerűen, és elsősorban a tárlatvezetők, és a közművelők látják el.

„*A pedagógia a nevelés tudománya: kutatja, megállapítja, rendszerezi a műveltség átadásának, az emberek céltudatos alakításának tényeit, összefüggéseit; törvényszerűségeket tár fel közöttük, és e törvényszerűségek alapján a gyakorlati tevékenység (a nevelési akció) számára szabályokat, elveket ír elő.*”⁴ [1]

A pedagógia, mint tudomány nem éppen új keletű, de a gyakorlati oldala, mint nevelési akció az emberiség egész történetét végig kíséri.

A múzeumpedagógia, a neveléstudomány egy speciális területe, annak egy önálló részévé nőtte ki magát, (sőt életrevalóságát bizonyítja a múzeumpedagógus képzés). Általános elméleti alapját a nevelélmélet képezi, a szűkebb értelmezése szerint az iskola és a múzeum (a múzeum és iskola) együttműködésében rejlő nevelő, ismeretátadó funkciót tölti be, amely ez esetben az összekapcsolódó iskolai, és múzeumi **tanítási-tanulási folyamatban** érvényesül. Ebből eredően a múzeumpedagógia ezen a – korábban nem külön művelt - területen folyó oktatás törvényszerűségeivel, didaktikai kérdésekkel is foglalkozik.

Az iskolákban nem általános értelemben vett oktatás zajlik, hanem a tanárok tantárgyakat oktatnak. Éppen ezért a tanítási-tanulási folyamatban a pedagógust nemcsak a nevelés és oktatás általános elméleti ismeretei segítik, hanem szüksége van a szaktárgyak tanításának és szaktárgyak útján folyó nevelés elméletének - a tantárgyi módszertannak - az ismeretére is.⁵ A múzeumpedagógusnak, amikor múzeumi foglalkozást vezet, ugyancsak tisztában kell lennie szakmódszertani kérdésekkel is.[2]

Felvethető, hogy mely tantárgyak szakmódszertani kérdéseit kell ismerni a múzeumpedagógusnak? A válasz az, hogy múzeumonként, de a múzeumi foglalkozás témájaként ez eltérő lehet. A múzeumi foglalkozás tervezésekor ez eldől, mert az egy adott tantárgy valamely témaköréhez illeszkedik. Elképzelhető, hogy ugyanannak a tanulócsoporthoz (osztálynak), ugyanabba a múzeumba tervezett múzeumi foglalkozásai témájuk szerint más-más tantárgyakhoz kötődnek. A múzeumpedagógus dolga ezért nem is olyan egyszerű.

A múzeumpedagógusnak ahhoz, hogy szakszerűen tudjon foglalkozni a látogatókkal nemcsak általános pszichológiai ismeretekkel kell rendelkeznie. Ezen a szakterületen dolgozóknak érdemes (talán nélkülözhetetlen) megismerkedni a gyermek-, a nevelés-, a fejlődéslélektannal is.

A múzeumi foglalkozás, ha az csak a múzeumlátogatást jelenti, akkor is van nevelő hatása, de kis valószínűséggel éri el azt a célt, tölti be nevelő, ismeretátadó funkcióját mint, amit egyébként egy jól szervezett múzeumpedagógiai óra, vagy múzeumpedagógiai foglalkozás betöltene.

A pedagógiai célszerűség azt diktálja, hogy a múzeumi foglalkozást előzzön meg egy előkészítő óra, a múzeumlátogatást kövessen egy lezáró (záró, összegző, a látottakat, a tapasztalatokat feldolgozó, stb.) óra is. Ebben az értelemben a múzeumi osztályfoglalkozás három részből áll. Az előkészítő részét az iskola tanára vezeti a múzeumi foglalkozás előkészítése céljából. Itt születnek meg a második - a múzeumi foglalkozás (a múzeumpedagógiai óra, vagy múzeumpedagógiai foglalkozás) – konkrét oktatási kérdései, stb. A harmadik a lezáró óra helye ismét az iskola, ahol megbeszélik a

³ Gyermek a múzeumban. (<http://www.oki.hu/printerFriendly.php?kod=1998-07-kf-Magyar-Gyermekek.html>, 1. oldal.)

⁴ ÁGOSTON György: Nevelélmélet. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1970. 17. oldal.)

⁵ SZÉKELY – SZOKOLSZKY: Didaktika. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1971. 12. oldal.)

múzeumban látottakat, tapasztaltakat, ahol egyértelművé válik, hogy a szerzett ismeretek, mennyiben támasztják alá, teszik érthetőbbé, és hitelesebbé az adott tantárgyban tanult tényanyagot, stb. [3] Mindez még egyértelműbbé teszi azt, hogy „a múzeumi foglalkozások nem helyettesíthetik a tanítási órákat, viszont a tanulók a múzeumban hasznosíthatják az iskolában tanultakat, az iskolai órán pedig alkalmazhatják a múzeumi tapasztalatokat.”⁶ [18]

Itt egy kis kitéréssel legyen szó a múzeumi foglalkozásokról. A múzeumok program ajánlatai (az Interneten, a Múzeumok Mindenkinek Program kötetében, a Petőfi Csarnok Szüni Dődő kiadványaiban, stb.) minden korosztálynak kínálnak olyan rendezvényeket, mint a **múzeumi foglalkozás, amely múzeumpedagógiai órákat, és múzeumpedagógiai foglalkozásokat takar.**

A **múzeumpedagógiai órákra** tematikus tárlatvezetést, ahhoz kapcsolódó beszélgetést; számítógépes /power point/ anyag, videofilm megtekintését; az ismeretek feladatlapos feldolgozását; manuális foglalkozást; szituációs játékot; puzzle játékot, stb. állítanak be. A tematikus múzeumpedagógiai órán elsősorban az ismeretszerzést, az ismeretek rögzítését, megerősítését tűzik ki célul.

A **múzeumpedagógiai foglalkozásokon** tematikusan ősi mesterségek munkáját elevenítik fel;; rajzokat, festményeket készítenek; élethelyzeteket mutatnak be; helytörténeti emlékeket tekintenek meg; filmvetítést tartanak; feladatlapokat töltenek ki; régi szokásokat elevenítik fel; adott korban használt tárgyakat készítenek, amelyeket haza is vihetnek a tanulók. A tematikus múzeumpedagógiai foglalkozásokon elsősorban gyakorlati feladatok megoldása; élethelyzetek (nálunk a tűzország életének, tevékenységének) bemutatása a cél, de kapcsolódhat hozzá filmvetítés, és azt követően vita is. A Tűzoltó Múzeumban ezek kiegészülnek azzal, hogy egy működő tűzország életét, tevékenységét, technikai eszközeit mutatjuk be. [13][16]

A múzeumpedagógiai munkában is nagyon fontos az élőbeszéd, de arra kell törekedni, hogy ne legyen egyeduralkodó, célszerű arra összpontosítani, hogy érvényesüljenek Comeniusnak a szemléltetésre vonatkozó elvei. A szemléltetésről vallott nézete szerint: „a tanítóknak arany szabályuk legyen az, hogy amennyire csak lehetséges, tárjanak mindent az érzékek elé. A látható dolgokat ugyanis a látás, a hallhatókat a hallás, a szagolhatókat a szaglás, az ízlelhetőket az ízlelés, a foghatókat a tapintás elé, és ha egyszerre több érzékszerv is felfoghatja őket, akkor egyszerre több elé is.” [24] [25]

Egy-egy múzeum és iskola közötti - hosszú időszakon átívelő - szoros kapcsolat lehet a gyümölcsöző együttműködés legfőbb feltétele. Ilyen esetben a múzeumpedagógus könnyű helyzetben van, mert tervezni tudja a múzeumi foglalkozásokat (múzeumpedagógiai órákat, múzeumpedagógiai foglalkozásokat), azokra céltudatosan fel tud készülni, sőt az iskola pedagógusaival közösen a tanulókat is fel tudják készíteni a múzeumlátogatásra. Sokkal nehezebb a dolga, ha ötletszerűen vetődik fel múzeumi foglalkozás levezetésének (ebben az értelemben múzeumlátogatásnak) az igénye, mert nincs, vagy kevés idő áll rendelkezésre a foglalkozás előkészítésére, ekkor az időhiány sok mindent „leegyszerűsít(het)”, ami az ismeretátadó, a nevelőmunka hatékonyságát csökkenti.

Az előzőek szerint a közös munka sikerének legfőbb záloga:

- Az iskolákkal való folyamatos együttműködés.
- A múzeumi foglalkozások tervezhetősége.
- A tanulók céltudatos felkészítése.
- A múzeumpedagógus szakszerű felkészülése a múzeumi foglalkozásra.

A múzeumpedagógusnak - ahhoz, hogy egy iskolának a múzeumi foglalkozással szemben támasztott igényeit ki tudja elégíteni - tisztában kell lenni azzal, hogy a múzeumi környezetben:

⁶ Gyermekek a múzeumban. (<http://www.oki.hu/printerFriendly.php?kod=1998-07-kf-Magyar-Gyermekek.html>. 1. oldal.)

- A nevelési feladatok megoldásában mennyiben képes segíteni az iskolát.
- Mely szakterületen, és mely tantárgyak ismeretanyagának elmélyítésében lehet partner.
- Milyen feltételek mellett képes a kért múzeumi foglalkozás levezetésére.

A múzeumi foglalkozások nevelési feladatai – elméletileg - csoportosíthatók a művelődési javak, és a pszichikus funkciók szerint⁷. A nevelés folyamatában ezek mereven nem választhatók el, azok komplex módon érvényesülnek. A foglalkozások témája szerint azonban egyesek nagyobb, mások kisebb hangsúlyt kapnak, vannak amelyek csak alig kapnak szerepet. [1]

A művelődési javak szerinti nevelési feladatai:

- Tudományos.
- Politechnikai.
- Világnézeti.
- Erkölcsi.
- Esztétikai.
- Testi nevelési. [1]

Pszichikus funkciók szerinti nevelési feladatai:

- Értelmi.
- Érzelmi.
- Akarati.
- Tevékenységre nevelés. [1]

(A nevelési feladatok részletes tárgyalása a tanulmánynak nem célja.)

Egy műszaki szakmúzeumban (Tűzoltó Múzeumban) levezetésre kerülő múzeumi foglalkozáson kiemelten szerepelnek a **tudományos** nevelési feladatok. Meggyőzően kerül bemutatásra, hogy az embereknek az ártó tűz elleni küzdelme nagyon régi keletű, kezdetben ösztönös cselekvés, célja az élet védelme. Később a tudatosság elemi is átszövik, mert az élet védelme mellett az anyagi javak megóvását is szolgálja. A tudatos cselekvés némi természettudományos ismeretet is feltételez. A világról meglévő és egyre jobban felhalmozódó tudományos ismeretek, a gyakorlatba átültetve a tűz elleni küzdelem egyre magasabb szintjét jelenítik meg. Napjainkban tudatos, tudományos alapon szervezett, és végzett tűzvédelemről (megelőző tűzrendészetéről, tűzoltó taktikáról /tűzoltás művészetéről/, felderítő tűzvédelemről /a megtörtént tüzesetek vizsgálatáról, okainak felderítéséről/ beszélünk. A múzeumi osztályfoglalkozáson a tudományos ismeretközlés a vezérlő elv. A tűzvédelemhez kapcsolódó mitikus, babonás szokások tulajdonképpen a tűz elleni védekezés természettudományos alapjainak hiányát mutatják, az ember tűzzel szembeni tehetetlenségét erősítik meg.

A **politechnikai** nevelési feladatok az egy-két órás múzeumi foglalkozáson nem lehetnek a középpontban. Egy-egy tűzoltószer működésének bemutatása csak ízelítő lehet, abból a sokirányú gyakorlati - készség szintű - tevékenységből, amelyet egy tűzoltónak naponta végezni kell.

Az ártó tűz elleni küzdelem az emberek egymásrautaltságát, a bajba jutottak megsegítését, az embertársaink iránti felelősséget, stb. igényli, ezért óhatatlanul az **erkölcsi** nevelő hatások sem kerülhetők meg.

Az **esztétikai** nevelés hatása elsősorban a tűzoltóügy feltalálóinak nagyszerű alkotásaiban, a tűzoltók társadalmi kapcsolataiban, rendezvényein, öltözetében, felszereléseiben, érmeiben, emléktárgyaiban, kiegészítőiben, eszközeiben, stb. megjelenő szép élményekben jelentkezik.

A **testi nevelés** tűzoltói gyakorlatban érvényesülő legfőbb összetevői tudatosíthatók egy múzeumi foglalkozáson is. Miképpen tegyük ezt? Mutassunk rá, hogy a tűzoltás mindenkor tette kész embereket kíván, ezért a tűzoltónak nagy figyelmet kell fordítani

⁷ ÁGOSTON György: Neveléstudomány. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1970. 93-213. oldal.)

egészsége megőrzésére, állóképességének fokozására, testi képességeinek fejlesztésére, stb.

Nagy a valószínűsége, hogy egy múzeumi foglalkozáson feldolgozott téma a világról alkotott nézetét, elképzelését – **világnézetét** - is formálja a tanulóknak. Az ártó, a pusztító tűz az anyagi világ terméke, azt az anyagi világ elemeivel, erőivel lehet megzabolázni, ezért a tanulóknak a természettudományos világgépet lehet erősíteni. Kevésbé elképzelhető, hogy a tűz leküzdésének babonás szokásai a világgép alkotásának motívumai lehetnek.

A művelődési javak elsajátításának folyamatában a tanulók pszichikus folyamatai is fejlődnek. Ez a két folyamat elválaszthatatlan egymástól. Mint ahogy a művelődési javak elsajátítása érdekében tudatos pedagógiai hatásrendszer működik, ugyanúgy a pszichikus funkciók oldaláról is ennek a tudatosságnak érvényesülni kell. A pszichikum, a pszichikai képességek spontán módon nem fejlődnek, azt fejleszteni kell. A pszichikum **értelmi, érzelmi, akarati, tevékenységre készítető** oldalát ennek a hatásrendszernek – meglátásom szerint – egy múzeumi foglalkozáson minden területet érintően (komplex módon) befolyásolni lehet és kell.

A MÚZEUMPEDAGÓGUS ELŐZETES, ÉS KÖZVETLEN FELKÉSZÜLÉSE A MÚZEUMI FOGLALKOZÁSRA

Előzetes felkészülés

Az **előzetes felkészülés** során a múzeumpedagógus feladata:

- Ha arra korábban még nem volt módja az iskola, és az iskolában folyó képzés megismerése.
- A hallgatói csoportra (osztályra) vonatkozóan a – múzeumi foglalkozás (múzeumpedagógiai óra, múzeumpedagógiai foglalkozás) jó előkészítése és levezetése érdekében - legfőbb információk összegyűjtése.
- A múzeumi foglalkozás (múzeumpedagógiai óra, múzeumpedagógiai foglalkozás) oktatási kérdéseire kapcsolódó irodalom felkutatása, összegyűjtése.
- A múzeumi foglalkozás levezetési módszerének átgondolása.
- A szükséges segédanyagok és eszközök előkészítése.
- A múzeumi foglalkozás témája szerinti tantárgy szakmódszertanának áttanulmányozása.

A múzeumpedagógus a tanulói múzeumlátogatás alkalmával csak akkor lesz a helyzet ura, ha az előzetes felkészülés során:

- Az együttműködő iskola pedagógusától megkapja a múzeumi foglalkozásra vonatkozó legfőbb elvárásokat, az oktatási kérdéseket; az időkereteket, stb.
- Az előkészítő foglalkozáson is részt vesz, ahol sok információt szerezhet a tanulók felkészültségére, érdeklődésére, a foglalkozáson az aktivitásuk kibontakoztatására, stb. vonatkozóan.

Közvetlen felkészülés

A múzeumpedagógus a **közvetlen felkészülés** során feltétlenül gondolja át, és alakítsa ki elképzelését az alábbiakra:

- A múzeumi foglalkozáson egyértelmű választ tud-e adni - és azt hogyan teszi meg - azokra a dolgokra (kérdésekre) vonatkozóan, amelyeket a tanulók a felkészítő foglalkozáson felvetettek.
- A múzeumi foglalkozáson hogyan aktivizálja a hallgatókat, hogyan kelti fel az érdeklődésüket a kiállított tárgyak iránt.

- Milyen kérdéseket tesz fel, hogy a látogatók nyitottá váljanak, kedvvel és kíváncsisággal fedezzék fel és ismerjék meg a tűzoltó emlékeket?
- Hogyan hatol a hallgatókkal közösen a dolgok, jelenségek mélyére, magyarázatot kap-e arra, hogy ki miért látja a dolgot, jelenséget így, vagy úgy.
- A tények ismertetése mellett az elemzést milyen módon oldja meg.
- Milyen szerepet szán a múzeumi foglalkozáson (múzeumpedagógiai órán, múzeumpedagógiai foglalkozáson) a tanulókat kísérő tanár(ok)nak. (Ez egyébként a további együttműködés motíváló – de erősítő - tényezője is lehet.)

Az előzőekből kiderül, hogy a múzeumi foglalkozás (múzeumpedagógiai óra, múzeumpedagógiai foglalkozás) megtartása nagy türelmet, pedagógiai és szakmai felkészültséget igénylő munka. A foglalkozásvezető (múzeumpedagógus, tárlatvezető, közművelő) központi figura ebben az „akcióban”. A szakszerű ismeretközlés ugyan nélkülözhetetlen, de nem elegendő kritériuma a jól végzett munkának.

A foglalkozásvezetőnek már a múzeumpedagógiai órát (múzeumpedagógiai foglalkozást) megelőzően sok mindent át kell gondolnia, és közben érdemes megszívlelnie, a múzeumi foglalkozás során célszerű betartania az alábbi gondolatban foglaltakat:⁸ „A jó múzeumi oktatás nem azon múlik, hogy közöljük a látogatókkal, amit egy dolgról tudunk, hanem sokkal inkább azon, hogy tárgyi tudásunkat kérdésfeltevésre használjuk, mert ez megmozgatja, bevonja és motiválja a látogatókat, hogy aktív részeseivé váljanak saját múzeumi tanulási és élményszerzési folyamatuknak.” [3]

Mit tanítsunk a múzeumi foglalkozáson

A mi gyakorlatunkban sokszor csak általános tárlatvezetést - nem tematikus múzeumi foglalkozást - kérnek a tanárok (konduktorok, csoportvezetők). Ilyen esetben a múzeumpedagógiai munka kevésbé éri el a célját, sőt a nevelőhatása sem biztos, hogy jelentős.

Az iskolák ötletszerű múzeumlátogatása, az általános tárlatvezetés kérésének gyakorlata befolyásolható, mert a múzeumoknál bevált gyakorlat, hogy maguk is ajánlanak témákat az iskoláknak. A múzeumok egy részének program ajánlatai megtalálhatók az Interneten, a Múzeumok Mindenkinek Program kötetekben, a Petőfi Csarnok Szüni Dődő kiadványaiban, programmagazinokban, stb.

A didaktika egyik fő kérdése: mit tanítsunk? Az előzőekből kiderül, hogy az iskola által kezdeményezett múzeumi foglalkozás (múzeumpedagógiai óra, múzeumpedagógiai foglalkozás) témájának meghatározása az iskola feladata. Ennek járható útja az is, amikor a múzeum kínálatából választ a pedagógus, legjobb esetben talál is, az adott szaktantárgyhoz kapcsolódó ajánlatot.

A teljesség igénye nélkül a Tűzoltó Múzeum a következő témákat ajánlhatja a látogatóknak. (Itt csak témákról és nem múzeumpedagógiai programokról van szó, azok kidolgozásra várnak. Sőt a későbbiekben bemutatásra kerülő múzeumpedagógiai programok címe sem feltétlenül egyezik meg az ajánlott témák valamelyikével.):

- A tűzoltóügy nagy magyar feltalálói.
- Tűzoltási technikák az őskortól napjainkig.
- A vízzeloltás története.
- Tűzoltó anyagok.
- A tűzoltás eszközei (kézi eszközök, fecskendők, gépjárműfecskendők, létraszerkezetek, tűzoltó-gépjárművek, stb.).

⁸ Nicolas Ruocconak a Metropolitan Museum of Art múzeumpedagógusának a megállapítása. (JUHÁSZ Liza: Kapcsolattartás a múzeum és az iskolák között. Hídépítés osztálylátogatásokkal. II. rész. (Múzeumi Hírlével. Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és Magyar Nemzeti Múzeum. Budapest, XXVI. Évfolyam 5. szám 2005. május. 195. oldal.)

- A vízkármentes oltás.
- A tűzimádat, tűzáldozatok, a tűzoltással kapcsolatos babonás szokások.
- A céhes tűzoltás.
- A tűzoltás római kori emlékei Magyarországon.
- A szervezett tűzoltás.
- A légoltalom és a tűzoltás.
- Az állami szerepvállalás a tűzvédelemben.
- A tűzoltóügy nagy magyarjai.
- Az impulzus-tűzoltás.
- A porraloltás, a vegyi anyag, és elektromos tüzek oltása.
- Az erdőtüzek elleni küzdelem.
- A repülőeszközök a tűzoltás szolgálatában.
- A gáz, és olajfáklya-tüzek oltása.
- A turbóreaktív oltógép.
- A tűzvédelem területei, és legfőbb tárgyi emlékei.
- A megelőző tűzrendészet.
- A felderítő tűzrendészet.
- Az ösztönösség, tudatosság, tudományosság a tűzvédelemben.
- Tűzoltó sisakok, és védőeszközök.
- A sugárcsövek fejlődéstörténete.
- A tűzoltó érmek, és kitüntetések.
- Tűzoltó versenyek, rendezvények története.
- Diák- és ifjúsági tűzoltók.
- Országos, és Nemzetközi Tűzoltó Szövetség története.

(Azt külön elemző munkával lehet feltárni, hogy az ajánlott témák az általános, középiskola, stb. tanmenetében szereplő mely tantárgyakhoz illeszthetők.)

A 2004 januárjától újra működő Tűzoltó Filmklub egy erős kapocs a múzeum és a közönség között, de fontos a közművelődési szerepe is. A Filmklub napirendjén szereplő témák, az iskolák és egyéb szervek részére egyben témaajánlatot is jelentenek. A Filmklub rendezvényeiről tájékoztató jelenik meg a budapesti műsormagazinban, a múzeum honlapján, szórólapokon.

A Filmklub meghirdetett témáit a múzeumi foglalkozás(ok)on is napirendre tűzhetők, sőt az iskolák (csoportok) által kért témában is tartunk klubfoglalkozást, vagy múzeumi foglalkozást. Ezek a rendezvények nem csupán filmvetítésből állnak, hanem a látottak megbeszélésére is van lehetőség, amelyen szakemberek, és a múzeum munkatársai is részt vesznek, vagy meghívhatók. A Filmklub témái közül néhány:

- Betekintés az amerikai, brit, francia, holland tűzoltóság életébe.
- I. Tűzoltó Reklámfesztivál. (Tűzoltó reklámfilmek vetítése.)
- A legpusztítóbb magyar tüzesetek. I – II. rész.
- Lángoló kuvaiti olajkutak.
- Iskolák, lakások, kórházak tűzvédelme. [4]
- Tűzoltóversenyek.
- Magyar tűzoltók a XX. század első felében.
- Pusztító tüzesetek, katasztrófák.

A Tűzoltó Filmklub munkájáról készült kérdőíves felmérés szerint a látogatók 75%-a a 18-27 év közötti korosztályba tartozik, és ugyancsak ez a részaránya a múzeumba látogató férfiaknak. Kérdés: miért kevés az iskoláskorú 10-18 év közötti látogató? Talán:

- A rendezvény napja (szerda), a kezdési időpont (17 óra) nem megfelelő számukra.
- A meghirdetett időpont beleesik a másnapi tanórákra való felkészülés legtermékenyebb időszakába.
- Az iskolák nem tudnak, vagy nem kapnak kellő információt erről a fórumról.
- Témája kevésbé illeszthető valamely tantárgyhoz.

- Nem köztudott, hogy a rendezvény máskor, más időpontban is megismételhető, az iskola kérése szerinti témában is tartható klubfoglalkozás, stb.?[4]

A (tanulmány szerzőjének „felmérése szerint”) a Tűzoltó Múzeum látogató közönségének mintegy fele óvodás- és iskoláskorú, akik főleg csoportosan keresik fel az intézményt. A pályázat célcsoportjaként megjelölt korosztályra vonatkozóan nincs adat, de a 14-18 év közöttiek arányszáma nem nagyobb, mint amit a filmklub felmérése mutat.

A múzeumi foglalkozás levezetése

A didaktika másik fő kérdése **hogyan tanítsunk?** A kérdés a múzeumi foglalkozás (múzeumpedagógiai óra, múzeumpedagógiai foglalkozás) menetére, a foglalkozáson alkalmazott módszerekre keresi a választ. A közös munka verbális formája a múzeumi foglalkozás – de elsősorban a múzeumpedagógiai óra - egyik része. Ennek leghatékonyabb formája a beszélgetés módszerével vezetett frontális osztályfoglalkozás. Ekkor nemcsak a pedagógus kérdezhet, de a tanulók a tanártól, és egymástól is. Jellemzője az interaktív kapcsolat. A beszélgetést a pedagógus közvetlenül irányítja, közben aktivitásra serkent és az önállóságot is formálja. A mi gyakorlatunkban is ez áll a vezetőhelyen. A múzeumi közös munka sikere fokozható, ha a foglalkozás másik részében lehetőséget adunk a tanulóknak önálló tevékenységre is.

A múzeumi közös munka verbális része

A foglalkozás sikere érdekében mit és hogyan kell tenni? Állandóan törekedjünk arra, hogy a tanulókat aktív szereplőkké tegyük. Nem a leglényegesebb dolog a folyamatos tényközlés, sokkal fontosabb az érdeklődés felkeltése az adott téma, a témához kapcsolódó – írásos, és tárgyi - emlékek, események iránt. A tűzoltáshoz kapcsolódó legendák, korabeli események, érdekességek, a tűzimádat, a tűzáldozat, a tűzoltáshoz kapcsolódó babonás szokások, stb. elmesélése színesebbé teszi a foglalkozást, de ezek a figyelemfelkeltésnek is fontos eszközei. Élünk azzal a lehetőséggel is, hogy a tanulók maguk is elmondják az általuk ismerteket.[3]

Az érdeklődés fenntartásában, a tanulók aktív szerepének alakításában az erotematika (a kérdezés művészete) segítségére van a foglalkozásvezetőnek. Szinte bármely korcsoportnál alkalmazható, hogy egy nagyon általános kérdéssel kezdődjön a „beszélgetés”, a nyitott kérdésre adott válasz mindig „helyes” lesz, és ezzel megnyílik a kapu a párbeszéd előtt. A tanulók válaszai alapján a helyes irányba vezethető a beszélgetés. Az elhangzottakat természetesen ki lehet egészíteni olyan részekkel, amelyek kurióznak számítanak. A lényeg az egész folyamatban, hogy a tanulók személyes kapcsolatba kerüljenek a foglalkozásvezetővel, de elsősorban a kiállított tárgyakkal. Gyermekek látogatók esetén játékos elemeket is lehet beleszőni ebbe a folyamatba. Jó módszer, ha a mondanivalót irodalmi alkotásokból vett részletekkel, versekkel, népi megfigyelésekkel, stb. egészítjük ki. Nagy sikere van azoknak a kiállított tárgyakkal, amelyeket a tanulók megérinthetnek, működtethetnek, megszólaltathatnak. A gyerekek – esetenként felnőttek is – nagy átérzéssel, kedvvel próbálják fel - az éppen erre a célra kihelyezett - sisakokat, de még érdekesebb a dolog, ha megengedjük, hogy abba le is fényképezzék őket. A hangélmény is fokozza az érdeklődést, a riasztócsengő, vagy a légtalmi sziréna „megszólaltatásának” különleges varázsa van. [3]

Tanulói csoportonként differenciálásra van szükség, a kisdíjakok játszani szeretnek. Minél idősebbek a tanulók annál inkább hosszabban és mélyebben lehet velük beszélgetni, de a játékos elemeket az ő esetükben is célszerű alkalmazni. [3]

Különleges élményt szerezhetünk a tanulóknak, ha a foglalkozáson lehetőséget adunk arra, hogy korabeli (például az 1900-as évek elején készült) működő tűzoltó gépjárműre ültetjük őket, és egy tiszteletkört is teszünk vele.

A Tűzoltó Múzeum tekintélyes mennyiségű videóanyaggal rendelkezik, nagy valószínűséggel bármely témában van lehetőség olyan anyag bemutatására, ami kellőképpen alátámasztja a mondanivalót. Nem is beszélve a „mozgó film” figyelemfelkeltő, és fenntartó varázsáról.

Korabeli – főleg magyar nyelven írt – dokumentumok bemutatása, abból részletek tanulmányozása (elolvasása) is nagy hatással lehet a hallgatókra. A múzeum jelentős mennyiségű német nyelvű könyvészeti anyaggal rendelkezik – talán nem kis öröme a német nyelvet ismerőknek.

A múzeumi foglalkozáson (múzeumpedagógiai órán, múzeumpedagógiai foglalkozáson) mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a tanulók partnerek legyenek, nem kell mindig két lépés távolságot tartani. Egy-egy érdekes történet, adoma, vagy tréfa még hangulatosabbá teszi a foglalkozást, de ha közben még valakit beöltöztetünk egy régi tűzoltóruhában különleges hatást érhetünk el.

A kiállítótermekben a beszélgetés módszerével vezetett frontális osztályfoglalkozás, a tanulók aktív részvétele a foglalkozáson, a felfedezés élménye, a megbeszélő és kérdező módszer, egyes kiállított tárgyak „működésbe hozása” útján szerzett élmények kellő útravalóul szolgálnak, ahhoz is, hogy a tanulók – más minőségben, látogatóként - ismét visszatérjenek a Múzeumba.

A tanulók önálló egyéni, vagy csoportokra bontott tevékenysége

A múzeumi foglalkozásnak (múzeumpedagógiai órának, múzeumpedagógiai foglalkozásnak) ebben a részében a foglalkozásvezető feladatot ad az egész osztálynak (külön-külön mindenkinek), vagy csoportoknak. A pedagógus ekkor közvetlenül nem irányítja a munkát, de szükség esetén segítséget ad. A foglalkozásnak ez a része is tartalmazhat játékos elemeket.

A kisiskolásoknak (óvodásoknak) feladatot adunk, hogy gyurmából (könnyen formálható anyagból) tűzoltót, Flóriánt a védőszentet, tűzoltószert, érmet, sisakot, sugárcsövet, tűzoltó autót, létrát, stb. megformázzanak. Az alsó tagozatosokkal ugyanezeket elkészíttetjük, vagy lerajzoltatjuk, esetleg rajzot kérünk a legérdekesebbnek tartott tűzoltószerről, eseményről, stb.

A felsőbb osztályosoktól a témához tartozó verset, történetet, eseményt, tüzesetet, tűzoltó éneket, stb. hallgathatunk meg. A ruhapróba, sugárszerelés, kismotorfecskendő beindítás, poroltó működés közbeni bemutatása, vagy a tűzoltók szerelési gyakorlata is szerepelhet a programban. (A Tűzoltó Múzeumnak különleges a helyzete, mert a kerületi tűzorséggel egy épületben van. A tűzorség parancsnokával való megállapodás szerint a napjainkban használt tűzoltójárműveket – külön kérésre - bemutatjuk a látogatóknak. A tűzoltó járművek megtekintése, az azokba való beszállás lehetősége, az autók „testközelsége” sok esetben a múzeumlátogatás motívuma gyermekeknél és felnőtteknél egyaránt.)

A középiskolásoknál versek elmondása, érdekes történetek ismertetése, nagy tüzesetek videó filmjének bemutatása, esetleg az általuk készített amatőr filmfelvétel megtekintése is maradandó élményt jelenthet.

A 6-18 éves korosztálynál különféle társasjátékkal bővíthető, rögzíthető a tűzvédelemmel kapcsolatos ismeretek köre, ugyancsak szórakoztató a találos kérdések megoldása, vagy a keresztrejtvények megfejtése, esetleg az „ország, város, ..” nevű játék mintájára a tűzvédelem körébe tartozó témakörökre szervezett játék, a barkochba – kitalálós – játék, ismeretfelmérő tesztlapok (kérdőívek) a múzeum állandó kiállításáról – vagy annak egy részéről, stb.

A foglalkozás végén néhány perces „interjúban” kikérhetjük a tanulók véleményét, megkérve őket, hogy írják le mit adott számukra a foglalkozás. Más esetben rajzot kérhetünk a legnagyobb hatást kifejtő dologról.

TŰZVÉDELMI OKTATÁSI ANYAGOK, ÉS KAPCSOLÓDÓ MÚZEUMI FOGLALKOZÁS AJÁNLATOK

Az intézményes tűzvédelmi nevelés-oktatás már hosszú ideje foglalkoztatja a szakembereket, az iskolák pedagógusait. Először ezt a feladatot az osztályfőnöki órákra beállított témák feldolgozásával oldották meg, később alternatív programok részét képezte. Az 1995-ben elfogadott Nemzeti Alaptanterv előírja tűz megelőzéssel, tűzoltással kapcsolatos témák feldolgozását. [5] [6] [11]

Az 1996. évi XXXI. sz. törvény rendelkezik a magánszemélyek tűzvédelemmel és műszaki mentéssel kapcsolatos feladatairól, az ehhez kapcsolódó ismeretek elsajátításáról. A felkészítés legfőbb színtere az iskola. Az életre való nevelést azonban nem lehet elég korán kezdeni, ezért néhány nagyon fontos tudnivalót már az óvodában – játékos formában - igyekeznek megtanítani a gyerekeknek. [5] [6] [11]

Az utóbbi. törvény 22.§-a előírja a tűzvédelmi ismeretek oktatását. „Az általános- és középiskolákban, a szakképző-iskolákban, valamint a felsőoktatási intézményekben a tanulmányi követelményekbe építve, továbbá a szaktanfolyamokon, továbbképzéseken oktatni kell az általános és az egyes szakanyagokhoz kapcsolódó tűzvédelmi ismereteket. Az oktatásról a nevelési oktatási intézmény az oktatást végző szerv köteles gondoskodni.”

Ennek a törvényi rendelkezésnek a nyomán készítette el 1998-ban a BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság kidolgozói csoportja a „Tűzre, vízre, vigyázzatok...” oktatási segédanyagot az általános iskolák részére. A programcsomag megalkotásának alap gondolata az volt, hogy egységes tematika alapján történjen az oktatás, a tanórákon pedagógiai és szakmailag is helytálló munkafüzetek, tanári kézikönyv álljon a tanulók és a pedagógusok rendelkezésére.

Az óvodák részére ugyancsak 1998-ban dolgozta ki – egy tűzoltó szakemberekből és óvodapedagógusokból álló csoport – a „Tűzet viszek” oktatási segédanyagot.

A programcsomagokhoz kiegészítéseként játékok (pl. a Tűzveszély⁹ nevű társasjáték), de diafilmek (Mese a tűzről, Kukucsmanó a tűzoltó), mesefilmek (a több részes: Trombi és a Tűzmanó), oktatófilmek, az állandó kiállítás ismeretét ellenőrző tesztkérdések is készültek. A tűzvédelemre, a tűz megelőzésre, a tűz esetén való teendőkre figyelmeztető című gyufásdobozok is segítették az oktatási cél elérését. [5] [6] [11]

Napjainkban egy kissé eltérő formában történik a tűzvédelmi ismeretek oktatása. A katasztrófavédelmi törvény, sőt annak módosítása sem teszi kötelezővé az iskolákban a külön tematika szerinti oktatását. A gyakorlat az, hogy az iskolák ennek ellenére vállalják a legfontosabb témák feldolgozását – leginkább az osztályfőnöki órákon, de ritkán kerül sor célirányos (tematikus) múzeumlátogatásra. Tapasztalatunk az, hogy a tűzvédelemmel kapcsolatos legfőbb tudnivalókkal a gyerekek (diákok) tisztában vannak. Az iskolák ritkán kérik múzeumi foglalkozásokat (múzeumpedagógiai órák, vagy múzeumpedagógiai foglalkozások) levezetését, habár a fiatalok érdekében erre mindenképpen szükség lenne.

A programcsomagok – benne az is, ami az óvodások részére készült - egy olyan ismerethalmazt ölelnek fel, amely az iskolából kikerülő minden tanuló számára nagyon fontosak, sőt nélkülözhetetlenek.

Az oktatási segédanyagok témáinak feldolgozása, ismeretanyagának elsajátítása - az iskolai (óvodai) felkészítő foglalkozás(ko)n megalapozza a múzeumi foglalkozást.

A továbbiakban először az oktatási programcsomagok bemutatása következik, melyekhez egy-egy múzeumpedagógiai ajánlat is kidolgozásra került.

⁹ A társasjátékot PETNEHÁZI Károly játékvezető-szerkesztő, BALOGH János grafikus, PUSKÁS Ernő alezredes, tanácsadó szaklektor készítették. Kiadó: M és M Goldprint Kft.

A „Tüzet viszek” oktatási programcsomag

Ez a programcsomag az óvodások részére készült. A programcsomag¹⁰ részei:

- Útmutató. (Módszertani segédanyag.)
 - Képsorozat. (Képek, színező lapok.)
- (Az 1. képen az útmutató borítólapja, valamint a színező lapok egyike látható.)

Az Útmutató:

- Ismerteti a programcsomag elkészítésének alap gondolatát.
- Vázolja a képsorozat óvodai feldolgozásának hasznát.
- Módszertani, szervezési tervezési javaslatokat fogalmaz meg.
- Témák szerint ötleteket ad a legfontosabb ismeretek feldolgozásához.
- Irodalomjegyzéket tartalmaz.
- Néhány verset közöl.

A képsorozat témái:

- „Boldog, boldog születésnapot.” (Születésnap gyertyagyújtás.)
- „Fújhatod.” (Születésnap gyertyaoltás.)
- „Kis karácsony.” (Karácsonyi fenyőállítás, gyertyagyújtás.)
- „Fújhatjuk.” (Karácsonyi gyertyaoltás.)
- „Ki a szabadba.” (Tűzgyújtás a szabadban.)
- „Barát, vagy ellenség?” (A tűz természetének megítélése.)
- „Ég a gyertya.” (Az égő gyertya megközelítése.)
- „4 Évszak.” (Az évszakok tüzei.)
- „Riadó.” (A tűz elől való menekülés jelentősége, és módja.)
- „Fussunk, szaladjunk.” (A tűz előli menekülés helyes módja.)
- „Segítség.” (A tűz esetén való teendő.)
- „Süssünk, süssünk valamit.” (A biztonságos sütéssel, főzéssel kapcsolatos ismeretek.)
- „Tűz! Tűz!” (A tűzgyújtás története.)
- „Kicsoda, micsoda, mit csinál?” (Különböző foglalkozású emberek és tűzzel való kapcsolatuk.)
- „Kakuktktojás.” (A tűzoltók eszközeinek felismerése.)
- „Kicsoda, micsoda?” (A rendőr, a tűzoltó, a mentős felismerése.)
- „Már láttam valahol...!” (Tűz megelőzéshez kapcsolódó táblák felismerése.)

Múzeumi foglalkozás óvodások részére

Múzeumpedagógiai óra

- **Ezt tudom a tűzről és a tűzoltókról,** (egyórás múzeumi séta - beszélgetéssel egybekötve.)

Előzetes bejelentés alapján a gyerekek múzeumpedagógiai órán vehetnek részt. Az optimális létszám: 15. A kísérő óvónők (csoportvezetők) segítenek a versek, énekek kiválasztásában, a beszélgetésben. (A túl nagy létszámú csoportokat megosztjuk. Ekkor a csoport egyik része azonnal, a másik része kis időeltolódással kezdi a beszélgetéssel egybekötött múzeumi sétát. A várakozó gyerekek a *Trombi és a Tűzmanó c.* videofilm egy epizódját nézik meg.)

A program: a kiállító termeken végig sétálva a foglalkozásvezető - az óvónő bevonásával - beszélget a gyerekekkel.

Néhány kérdés, és azokra a feleletek vázlatosan:

¹⁰ A programcsomag alkotói: témafelelős: KERTES Ferenc; Témavezető: SZITÁNYINÉ Siklósi Magdolna; Pedagógiai tanácsadó: JÁDI Zsuzsanna; Grafika: NOVÁK Csabélita; szakmai bíráló: BM TOP; pedagógiai lektor: VILLÁNYI Györgyné /OKI/, CZAKÓ Péterné /BM KGF szaktanácsadó/, óvodai tanácsadó: VRANKÓNÉ Krosz Ágnes /BM KGF Óvoda Budapest. Kiadó: BM TOP (Tűzoltóság Országos Parancsnokság.) Kiadó: BM TOP országos parancsnoka.

- ...?
 - Gyerekek! Ki tud a tűzről verset, vagy éneket?
 - Ég a gyertya ég. ... Tűzet viszek. ... Én tudom Micó történetét.
 - Énekeljük (mondjuk) el együtt!
 - Tudja-e valaki, hogy barátunk, vagy ellenségünk a tűz?
 - Igen. Barát azért, mert ... Igen. Nem barát, mert. ...
 - ...?
 - ...
 - Most pedig végig megyünk a kiállító termeken, és ha felismeritek a tűzoltók valamelyik eszközét mondjátok hangosan!
 - Vödör ... tűzoltó kocsis ... sisak ... létra ... tűzoltó autó ...
 - Ha tűz van mire használják (ezeket)? ...
 - ...?
 - ...
 - Ki tudja megmondani miért vannak a tűzoltók?
 - Tűzet oltanak Gyerekeket, embereket mentenek ki a tűzből. Balesetnél ...
 - Tudjátok-e hogy most mivel mennek a tűzoltók tüzet oltani?
 - Szirénás autóval Vízet is visznek. ... De van létrás autójuk is. ...
- Az óra második részében az óvodások megnézik a tűzország gépjárműveit¹¹.
- ...
 - Most pedig megnézzük az igazi tűzoltóautókat!
 - Hú, de nagy autók. ... Be lehet ülni? ... Ezen a kocsin létra is van.
 - ...?
 - ...
 - ...

Befejezés: köszönet a beszélgetésben való részvételért.

Múzeumpedagógiai foglalkozás

- **Ezt én készítettem! – tárgy-, illetve rajzkészítő foglalkozás** (1 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a gyerekek múzeumpedagógiai foglalkozáson vehetnek részt. Az optimális létszám: 15. A kísérő óvónők (csoportvezetők) segítenek a gyakorlati feladatok megoldásában. A foglalkozáson egy videó film kerül bemutatásra, majd a gyerekek gyakorlati feladatot oldnak meg.

A foglalkozás programja:

- *Trombi és a Tűzmanó c.* videofilm egy epizódjának bemutatása. (Max. 20 perc).
 - A múzeumban látott tárgyak közül egynek a megmintázása gyurmából. (Vagy egy kép kiszínezése! /Max. 25 perc./)
- (A készített tárgyat (rajzot) a gyerekek hazavihetik.)

Befejezés: köszönet a szép tárgyak (képek) elkészítéséért.

„Tűzre, vízre vigyázzatok...” oktatási programcsomag

A programcsomag részei:

- Tanári kézikönyv.
- Munkafüzet 6-8 éveseknek.

¹¹ A múzeumpedagógiai programajánlatokban – több helyen - szerepel a tűzország gépjárműveinek bemutatása, a tűzoltók tevékenységének az ismertetése. Mivel a tűzország igazi bevetése valószínűsítés, ezért előfordulhat, hogy a programban szereplő feladat idején éppen a kárhelyre mennek, vagy ott tartózkodnak, ezzel a helyzettel is számolva a felkészülés idején tartalék programra is felkészülünk.

- Munkafüzet 8-10 éveseknek.
- Munkafüzet 10-12 éveseknek.
- Munkafüzet 12-14 éveseknek.

(A 2. képen a Tanári kézikönyv borítója, azon a munkafüzetek előlapja látható.)

Tanári kézikönyv

A kézikönyv¹² – 191 oldalon - a következőket tartalmazza:

- Bevezetőt (benne a könyv felépítését, a tűzvédelmi nevelési-oktatási program követelményeit).
- A tanítási programot munkafüzetekre bontva.
- Tűzoltó kiskátét, azaz amit a tűzről, tűzvédelemről mindenkinek tudni illik (kell).
- Amit a tűzoltóságról tudni illik részt, (részletek a tűzoltóság történetéből).
- Mellékleteket. (Öltöztethető tűzoltóbaba. Játékok, gyakorlati munkák leírása.)
- Irodalmi szöveggyűjteményt.
- Egyéb segédanyagokat. (Cikkek tüzesetekről. Szituációs játékok. Tűzzel kapcsolatos történetek, szokások. Rendőrség, Tűzoltóság, Mentők feladatai a tüzesetekkel kapcsolatban.)
- Függelékeket. (Irodalomjegyzék. Tanterv. Tanmenetjavaslat. Az idézetek forrásai. Tűzoltó-parancsnokságok listája.)

Munkafüzet 6-8 éveseknek

A munkafüzet¹³ a következő témákat tartalmazza:

- Hová siet? Miért siet? (Mentő. Rendőr. Tűzoltó.)
- Munkában a tűzoltók.
- Amikor barátunk a tűz.
- Fűtés az otthonunkban.
- Fellobban a láng. (Az égés feltételeiről.)
- Amikor ellenségé válhat a tűz.
- Ünnepi fény (Születésnap. Karácsony.)
- Jobb félni, mint megijedni! (Figyeljünk, nehogy tűz legyen!)
- Ha már baj van! (Mi a teendőd, hogyan menekülj?)
- Tűz van! (Mi a teendő ha tüzet észlelsz?)
- A tűzoltóság ügyeletesének feltétlenül tudniuk kell! (Milyen adatokat kell a tűz bejelentésekor közölni?)
- Tudáspróba.

Múzeumi foglalkozás 6-8 éves tanulók részére

Múzeumpedagógiai óra

- **A tűz két arca. Ki, mit tesz tűz esetén, milyen eszközöket használ?**
(múzeumi séta - beszélgetéssel egybekötve 1-1,5 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) az állandó kiállításához kapcsolódóan múzeumpedagógiai órát tart. A

¹² A Tanári kézikönyv alkotói: Feketéné Pintér Anna tű. alezredes, a tananyagok elkészítésében szerkesztőként közreműködött. Sztányiné Siklósi Magdolna tű. alezredes, Jádi Zsuzsanna tű. főhadnagy pedagógiai tanácsadó, Heizler György tű. alezredes, Minárovics János ny. tű. ezredes, tördelőszerkesztő: Horváth Henrietta. Kiadó: BM TOP Tájékoztatási és Társadalmi Kapcsolatok Főosztálya. A tűzvédelmi ifjúsági program témavezetője: Kertes Ferenc tű. ezredes főosztályvezető. Felelős kiadó: Dr. Bleszity János tű. vörög. Készítette a Kaposvári Nyomda kft. 1998.

¹³ A munkafüzet alkotói: témavezető: Kertes Ferenc, témafelelős: Sztányiné Siklósi Magdolna, pedagógiai tanácsadó: Jádi Zsuzsanna, grafika: Pálfalvi Lukács, Novák Csabelita, fotó: Horváth Gábor, lektor: Dr. Hortobágyi Katalin, Hamrák Anna, Deák György. Felelős kiadó: Bleszity János, felelős szerkesztő: Kertes Ferenc, műszaki szerkesztő: Horváth Henriett, Jekelfalussy Tibor. Készült az Állami Nyomda Rt-nél.

csoporthoz optimális létszáma: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők, konduktorok) segítenek a beszélgetésben.

(A túl nagy létszámú csoportokat megosztjuk. Ekkor a csoport egyik része azonnal, a másik része kis időeltolódással kezdi a beszélgetéssel egybekötött múzeumi sétát. A várakozó gyerekek a *Trombi és a Tűzmanó* c. videofilm egy epizódját nézik meg.)

A program: frontális osztályfoglalkozáson – a foglalkozásvezető kérdéseivel irányított - beszélgetés a gyerekekkel.

Néhány kérdés, és azokra a feleletek vázlatosan.

Az első kiállítóteremben:

- Mit tudtok a tűz és az ember barátságáról?
- ...
- Ebben a teremben van bizonyíték a jó és rossz barátságra?
- A jó barátságra Arra, hogy nem barát a tűz...
- Mit tesznek az emberek, ha már tűz van? Az itt kiállított képekről mesélj!
(Egy kép az ősember tűz elől való menekülését mutatja.) Mit tudsz elmondani erről a képről?
- ... menekült a tűz elől ...
- (Egy másik kép, egy több száz évvel ezelőtti falusi tűz oltását ábrázolja.)
Meséljtek erről a képről!
- Amikor már tűzoltó eszközök voltak sokan oltották a tüzet, ezt mutatja ez a kép ...
- ...?
- ...

A második kiállítóteremben:

- Milyen tűzoltó eszközöket ismersz fel?
- Vödör.... Fecskendő ... Pumpa (Vízipuska) ...
- Mit gondoltok, hogyan jelezték a tüzet régen? Ebben a tárolóban eszközöket láttok, véleményetek szerint hogyan értesítették az embereket tűz keletkezéséről?
- A képen látok egy bácsit (baktert), aki Lámpa ... Kis ágyú (mozsárágyú) ... A másik képen a soproni tűztornyot látom ...
- Ma mit kell tenni annak aki tüzet észlel?
- Értesíti a szüleit, vagy egy felnőttet ... valaki telefonon felhívja a tűzoltókat ...
- A tűzoltók miért sietnek?
- Azért, mert ...
- ...?
- ...

A harmadik, negyedik teremben:

- Milyen tűzoltó eszközöket láttok? Ha felismertek valamit, mondjátok meg mire használták?
- Tűzoltó sisak, kötél, síp.... Létra ... Fecskendő ... Légzőkészülék ...
- ...?
- ...

A folyosón:

- Próbáljátok fel a sisakokat, közben nézzétek meg a vitrinekben, milyen sisakjuk volt régen és milyen van ma a tűzoltóknak. Sőt azt is láthatjátok, hogy a Föld országában milyen sisakot viselnek a tűzoltók.
- Ki tudja megmondani, miért használnak sisakot a tűzoltók?
- Azért, mert ...
- ...?
- ...

Befejezés: köszönet az aktív közreműködésért.

Múzeumpedagógiai foglalkozás

- **A mai tűzoltóautók. Tárgy-, báb-, jelmez-, illetve rajzkészítő foglalkozás** (a tűzoltóautók megtekintése, és a választás szerinti feladat megoldása 1,5 - 2 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Az optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők, konduktorok) segítenek a foglalkozás levezetésében.

A foglalkozás első részében a tanulók megtekintik a tűzország autóit.

A tűzoltóautók bemutatása közben feltett néhány kérdés, és azokra a feleletek vázlatosan.

- Láttatok már közelről ilyen autókat?
- Igen, egyszer amikor tűz volt Nem....
- ...?
- ...
- Be lehet ülni az autóba?
- Igen gyere ide, tedd fel a sisakot is! Én is ...
- ...?
- ...
- Annak a kosaras autónak a karja felérne hozzánk a tizedik emeletre?
- Igen. ...
- ...?
- ...

A foglalkozás második részében a földszinti tanteremben a választás szerinti feladatot oldják meg a gyerekek tárgyat, bábót, vagy jelmezt készítenek, illetve lerajzolják azt a tárgyat, vagy jelenetet, ami a legjobban megragadta a figyelmüket.

(Más esetben *egy lapot színeznek ki, azt követően leírják, hogy mire kell vigyázni a karácsonyi gyertyagyújtáskor, és ha a fenyő lángra kap hogyan kell eloltani.* /A színező lap (fenyőfa) a **3. képen** látható./

Vagy: *egy lapon piros ceruzával beszínezik a lángot, a tűz oltásához használt vízsugarat késsel berajzolják. Egy másik lapon színes ceruzával bejelölik a menekülési útvonalat.* /A két színező lap a **4. képen** látható./

Befejezés: dicséret a szép munkákért.

Munkafüzet 8-10 éveseknek

A munkafüzet¹⁴ a következő témákat tartalmazza:

- A tűzgyújtás története.
- A tűz használata régen, és ma.
- Bűvös fapálcika. (A gyufa.)
- Az égés feltételei.
- Az égés kísérőjelenségei.
- Mire vigyázz a háztartásban? (Forró, éget! Gyullad, olvad!)
- Mert ez műanyag.
- Robbanhat is!
- Ha már baj van ...
- Hogyan olthatunk „kis” tüzeket?
- Tűz van!

¹⁴ A munkafüzet alkotói: témavezető: Kertes Ferenc, témafelelős: Szitányiné Siklósi Magdolna, pedagógiai tanácsadó: Jádi Zsuzsanna, grafika: Pálfalvi Lukács, Novák Csabelita, fotó: Horváth Gábor, rejtvény: Rák Béla, lektor: Dr. Hortobágyi Katalin, Hamrák Anna, Deák György. Felelős kiadó: Bleszity János, felelős szerkesztő: Kertes Ferenc, műszaki szerkesztő: Horváth Henriett, Jekelfalussy Tibor. Készült az Állami Nyomda Rt-nél.

- A tűz és az állatok.
- Tudáspróba.

Múzeumi foglalkozás 8-10 éves tanulók részére

Múzeumpedagógiai óra

- **A tűzgyújtás régen és ma. Az égés. Mit tesztek, ha már baj van?**
(múzeumi séta, beszélgetéssel egybekötve legfeljebb 2 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) az állandó kiállításhoz kapcsolódóan múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők, konduktorok) segítenek a foglalkozás levezetésében.

(A túl nagy létszámú csoportokat megosztjuk. Ekkor a csoport egyik része azonnal, a másik része kis időeltolódással kezdi a beszélgetéssel egybekötött múzeumi sétát. A várakozó gyerekek egy. videofilmet néznek meg.)

A múzeumi séta közben sisakpróba fényképezéssel egybekötve.

A program: frontális osztályfoglalkozáson – a foglalkozásvezető kérdéseivel irányított - beszélgetés a gyerekekkel.

Néhány kérdés, és azokra a feleletek vázlatosan.

Az első kiállítóteremben:

- Láttok-e itt olyan képet, ahol az ember tűzgyújtással van elfoglalva?

Igen.

- Hogyan gyújtottak tüzet az ősemberek?
- Dörzsöléssel. ...
- ...?
- Ma hogyan gyújtunk tüzet?
- Gyufával, gyújtóval ...
- A régi emberek mire használták a tüzet?
- Főzésre, sütésre ...
- Fém tárgyakat készített-e az ember? Vannak-e itt erre bizonyítékok?
- Igen. Szerszámok ...
- ...?
- ... A tüzet őrizni is kellett ...

A következő terem valamelyikében.

- Az égés feltételeit ki tudja elmondani?
- Kell éghető anyag, oxigén, és olyan nagy hő, ...
- Az égést miről lehet felismerni?
- Fény, hő ...
- A régi emberek milyen tűzoltó eszközöket használtak? Ha látsz ilyet nevezd meg!
- Vödör. ... Fecskendő ... Létra ... Légző készülék ...
- A tüzet mivel jelezték elődeink? És most mit kell tenni tűz esetén?
- Régen ...
- Most ...
- A tűzoltók mit csinálnak, ha tűzről kapnak értesítést?
- ...

Valaki korabeli tűzoltónak beöltözve megjelenik a beszélgetés helyszínén.

- ...?
- ...
- ... Végül, valaki mondja el Micó történetét!
- ...

Befejezés: köszönet a beszélgetésben való aktív közreműködésért.

Múzeumpedagógiai foglalkozás

- **Régi, és mai tűzoltóautók. Mit teszek tűz esetén? – szituációs játék. Tárgykészítés, és játék gyufaszálakkal.** (2 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Az optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők, konduktorok) segítenek a foglalkozás levezetésében.

A program: a foglalkozás első harmadrésében a tanulók megtekintik a múzeum néhány régi tűzoltóautóját, illetve a tűzország autóit.

A foglalkozás **második harmadrésében** eljátsszák, hogy mit kell tenni, ha:

- Az iskolában tűz van.
- Otthon tűz keletkezik.
- A tüzeset bejelentésekor.

A foglalkozás **harmadik harmadrésében** tűzoltó eszközöket készítenek gyufaszálakból, illetve különféle játékos feladatokat oldanak meg. (Gyufajátékok az **5. képen** láthatók)

Befejezés: dicséret a szép munkákért.

Munkafüzet 10-12 éveseknek

A munkafüzet¹⁵ a következő témákat tartalmazza:

- Emlékszel még? (Tesztlap az előző tanévben tanultakról.)
- Tűz! Tűz!
- Prométheusz.
- A tűzgyújtás történetéből.
- Sütés-főzés.
- Sütés-főzés a szabadban.
- Képes tanácsadó.
- Gáz van!
- Fűtés.
- Világítás és fűtés.
- Ünnepi fény. Szilveszter. Születésnap.
- Tűzjelzés. (Régen.)
- Tűzjelzés telefonon.
- Menekülés.
- Oltás. A tűzoltó-készülékekről.
- Tudáspróba.

Múzeumi foglalkozás 10-12 éves tanulók részére

Múzeumpedagógiai óra

- **Prométheusztól Irinyi Jánosig. A tűz jelzése egykor és ma. Tűzoltó-készülékek.** (múzeumi séta beszélgetéssel egybekötve legfeljebb 2 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) az állandó kiállításhoz kapcsolódóan múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Az optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők) segítenek a foglalkozás levezetésében.

¹⁵ A munkafüzet alkotói: témavezető: Kertes Ferenc, témafelelős: Sztányiné Siklósi Magdolna, pedagógiai tanácsadó: Jádi Zsuzsanna, grafika: Pálfalvi Lukács, Novák Csabelita, fotó: Horváth Gábor, keresztretjvény: Rák Béla, lektor: Dr. Hortobágyi Katalin, Hamrák Anna, Deák György. Felelős kiadó: Bleszity János, felelős szerkesztő: Kertes Ferenc, műszaki szerkesztő: Horváth Henriett, Jekelfalussy Tibor. Készült az Állami Nyomda Rt-nél.

(A túl nagy létszámú csoportokat megosztjuk. Ekkor a csoport egyik része azonnal, a másik része kis időeltolódással kezdi a beszélgetéssel egybekötött múzeumi sétát. A várakozó gyerekek egy videofilmet néznek meg.)

A múzeumi séta közben sisakpróba fényképezéssel egybekötve.

A program: frontális osztályfoglalkozáson – a foglalkozásvezető kérdéseivel irányított - beszélgetés a gyerekekkel.

A múzeumi tárgyakhoz (képekhez) kötött – de nem feltétlenül minden témára kiterjedő – beszélgetés. A témák:

- A Prométheusz legenda.
- Tűzimádat, tűzáldozat.
- A tűzgyújtás módjai. A tűz őrzése.
- Irinyi János a fapálcikás gyufa feltalálója.
- A tűzjelzés történetéből.
- Az ipar fejlődése a tűzoltó eszközök fejlesztését indukálja.
- Az ipari és háztartási tüzek keletkezése. A tüzek jelentése.
- A tűz oltása, oltóanyagok.
- Kézi tűzoltó-készülékek.

Befejezés: köszönet az órán való aktív szereplésért.

Múzeumpedagógiai foglalkozás

- **A tűzőrség. A tűzoltóautók feladata. Játékok: találós kérdések megfejtése; barkochba; ország, város ... (legfeljebb 2 óra időtartamban.)**

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők) segítenek a foglalkozás levezetésében.

A program: a foglalkozás első részében a tanulók a tűzőrségről kapnak tájékoztatást (a szolgálatban lévők napi elfoglaltsága, a szolgálati helyiségek, a felszerelési tárgyak, a tűzoltóautók felszerelése és feladatai).

A foglalkozás **második részében** csoportokra osztva játszanak különféle játékokat (találós kérdések megfejtése; barkochba; ország, város ...).

Befejezés: köszönet a foglalkozáson való aktív közreműködésért.

Munkafüzet 12-14 éveseknek

A munkafüzet¹⁶ a következő témákat tartalmazza:

- Emlékszel még? (Totó játék az előző tanévben tanultakból.)
- Tűz! Tűz! (A tűzgyújtás története kontinensenként. A Flórián legenda.)
- Fűtőberendezések használata.
- Elektromos berendezések a háztartásban.
- Vegyszerek a háztartásban
- Házunk tája. (Rend a ház környékén.)
- Házunk tájától az erdő aljáig. (Rend a környezetünkben.)
- Szabadidő (hurrá nyaralunk!)
- Rosszabbul is végződhetett volna. (A dohányzás, a petárda, stb. sokszor tüzet okoz.)
- Tűzoltás dióhéjban. (A tüzek oltásával kapcsolatos legfőbb tennivalók. Tűzvédelem, környezetvédelem.)
- Érdekességek a nagyvilágból.

¹⁶ A munkafüzet alkotói: témavezető: Kertes Ferenc, témafelelős: Szitányiné Siklósi Magdolna, pedagógiai tanácsadó: Jádi Zsuzsanna, grafika: Pálfalvi Lukács, Novák Csabelita, fotó: Horváth Gábor, keresztretjvény: Rák Béla, lektor: Dr. Hortobágyi Katalin, Hamrák Anna, Deák György. Felelős kiadó: Bleszity János, felelős szerkesztő: Kertes Ferenc, műszaki szerkesztő: Horváth Henriett, Jekelfalussy Tibor. Készült az Állami Nyomda Rt-nél.

- A filmek világából.
- Menekülés. Tűzvédelmi jelzőtáblák.
- Tűzjelzés.
- A szervezett magyar tűzoltóság.
- Tűzoltó (diák) sport.
- Keresztretjévény.
- Fontos! Védj magad! Azonnal fordulj orvoshoz! (Emlékeztető.)

Múzeumi foglalkozás 12-14 éves tanulók részére

Múzeumpedagógiai óra

- **A tűzoltás művészetének fejlődése napjainkig.** (múzeumi séta, beszélgetéssel egybekötve 2 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) az állandó kiállításhoz kapcsolódóan múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők) segítenek a foglalkozás levezetésében.

(A túl nagy létszámú csoportokat megosztjuk. Ekkor a csoport egyik része azonnal, a másik része kis időeltolódással kezdi a beszélgetéssel egybekötött múzeumi sétát. A várakozó gyerekek egy nevezetes tüzeset videofilmjét nézik meg.)

A program: frontális osztályfoglalkozáson – a foglalkozásvezető kérdéseivel irányított - beszélgetés a gyerekekkel.

A múzeumi tárgyakhoz kötött – de nem feltétlenül minden témára kiterjedő – beszélgetés. A témák:

- A tüzek eredete. Tűzáldozat, tűzimádat.
- A tűzgyújtás módjai.
- A Flórián legenda
- A tűz oltása a Római Birodalomban.
- Tűzoltás a középkorban – a vízpuska, a fecskendő.
- Az ipari forradalom hatása – gőzfecskendő, létrák.
- A szervezett tűzoltóság. Gróf Széchenyi Ödön.
- A XX. század – körforgó-, és centrifugál szivattyú. Gépjárműfecskendő.
- A szárazoltás.
- Modern tűzjelző-eszközök.
- A légmentesség, a II. világháború, az 50-es évek. Állami tűzoltóság.
- Ipari tüzek, olaj-, és gáztüzek.
- A legújabb tűzoltó gépjárművek, és felszerelések

Befejezés: köszönet az órán való aktív szereplésért.

Múzeumpedagógiai foglalkozás

- **A tűzörség kárhelyre vonulása, az ottani feladatai. A különféle mentési, tűzoltási feladatok. Videofilm-vetítés** – a XX. század egyik legpusztítóbb tüzesetéről. (2 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők) segítenek a foglalkozás levezetésében.

A program: a foglalkozás első részében a tanulók a tűzörség riasztás utáni munkájáról kapnak tájékoztatást (a riasztás rendje, a gépjárművek elindulása, a kárhelyre vonulás, tevékenység rendje - tűzoltáskor, műszaki mentéskor, elemi csapás esetén - a kárhelyen, a kivonuló tűzoltóautók felszerelése és feladatai).

A foglalkozás **második részében** a XX. század egyik legpusztítóbb tüzesetét bemutató videofilmet láthatják a tanulók.

Befejezés: köszönet a foglalkozáson való aktív közreműködésért.

EGY TÁRSASJÁTÉK BEMUTATÁSA

„Tüveszély” nevű társasjáték¹⁷ az életben nélkülözhetetlen ismeretek szerzését, és rögzítését segíti elő. Az intézményes tűzvédelmi nevelésben-oktatásban részesülő korosztály részére készült, elsősorban 6-12 éves gyerekeknek ajánlják az alkotók.

(A játék **borítólapja 6., a játékszabály a 7., a játékmező a 8., a kellékek a 9., a kérdések a 10., a válaszok a 11. képen láthatók.**)

14-18 ÉVESEK RÉSZÉRE AJÁNLOTT MÚZEUMI FOGLALKOZÁSOK

A 14-18 éves korosztály tagjai - köztük azok is, akik korábbi tanulmányaik során a tűzvédelmi oktatási anyagot feldolgozták - egy tematikus múzeumlátogatáson hasznos ismeretekre tehetnek szert. Ennek a korosztálynak ajánlott múzeumi foglalkozások eltérnek egymástól, mert nem mindegy, hogy az érintett tanulók műszaki szakközépiskolai, vagy gimnáziumi és nem műszaki szakközépiskolai képzésben részesülnek. A múzeumi foglalkozás témájának kiválasztásakor figyelemmel kell lenni arra, hogy ez a korosztály egészen komoly fizikai, kémiai, sőt történelmi felkészültséggel rendelkezik, ami kellő alap a dolgok, jelenségek mélyebb megismeréséhez, a komolyabb beszélgetéshez.

Múzeumi foglalkozás a gimnáziumi, és a nem műszaki szakközépiskolai képzésben részesülő 14-18 éves tanulók részére

Múzeumpedagógiai óra

- **Az ösztönösség, tudatosság, tudományosság szerepe a tűzoltás művészetének fejlődésében.** (Múzeumi séta, beszélgetéssel egybekötve 2 /esetleg 3/ óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) az állandó kiállításhoz kapcsolódóan múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Az optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok segítenek a foglalkozás levezetésében.

(A túl nagy létszámú csoportokat megosztjuk. Ekkor a csoport egyik része azonnal, a másik része kis időeltolódással kezdi a beszélgetéssel egybekötött múzeumi sétát. A várakozó tanulók egy nevezetes tüzeset videofilmjét nézik meg.)

A program: frontális osztályfoglalkozáson – a foglalkozásvezető kérdéseivel irányított - beszélgetés a tanulókkal.

A múzeum kiállítási anyagához kötött – de nem feltétlenül minden témára kiterjedő - beszélgetés. A témák:

- A tűz elleni ösztönös védelem, az ösztönösség, és félelem őseink tűzoltási, és tűzgyújtási kultúrájában.
- A tűzáldozat, tűzimádat.
- Tűzoltási kultúra a Római Birodalomban.
- A vízzeloltás művészete a középkorban – a vízipuska, a fecskendő.
- Az ipari forradalom a tűzoltás művészetének fejlődését indukálja.
- A szervezett tűzoltóság. Gróf Széchenyi Ödön.
- A XIX. századba a gőzfecskendő, a XX. században a körforgó-, és centrifugál szivattyú, a gépjárműfecskendő a forradalmi változás alapja.
- A vízzeloltás egyeduralmának megtörése, a szárazoltás.
- Modern tűzjelző-eszközök megjelenése.

¹⁷ A játékot Petneházi Károly játékkervező-szerkesztő, Balogh János grafikus, Puskás Ernő tűzoltó alezredes, tanácsadó szaklektor készítette.

- A légtalpon, a II. világháború, az 50-es évek. Állami tűzoltóság.
- Ipari tüzek, olaj-, és gáztüzek.
- A legújabb tűzoltó gépjárművek, és felszerelések

Befejezés: köszönet az órán való aktív szereplésért.

Múzeumpedagógiai foglalkozás

- **A tűzország gépjárműveinek, és szerelési gyakorlatának megtekintése, tájékoztató a munkájukról. A lángoló kuvaiti olajkutak c. videofilm vetítése** – majd beszélgetés a filmről. (2 óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Az optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők) segítenek a foglalkozás levezetésében.

A program: a foglalkozás első részében a tanulók megtekintik a tűzország gépjárműveit, majd a szerelési gyakorlatot. A tűzország riasztás utáni munkájáról kapnak tájékoztatást (a riasztás rendje, a gépjárművek elindulása, a kárhelyre vonulás, tevékenység rendje - tűzoltáskor, műszaki mentéskor, elemi csapás esetén - a kárhelyen, a kivonuló tűzoltóautók felszerelése és feladatai).

A foglalkozás **második részében** a XX. század egyik legnagyobb kihívásáról a kuvaiti lángoló olajkutak oltásáról készített videofilmet láthatják a tanulók, és beszélgetnek a látottakról.

Befejezés: köszönet a foglalkozáson való aktív közreműködésért.

Múzeumi foglalkozás a műszaki szakközépiskolai képzésben részesülő 14-18 éves tanulók részére

Múzeumpedagógiai óra

- **Hogyan működik?** (Múzeumi séta, beszélgetéssel egybekötve 2 – esetleg 3 - óra időtartamban.)

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) az állandó kiállításhoz kapcsolódóan múzeumpedagógiai órát tart. Az optimális létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők) segítenek a foglalkozás levezetésében.

(A túl nagy létszámú csoportokat megosztjuk. Ekkor a csoport egyik része azonnal, a másik része kis időeltolódással kezdi a beszélgetéssel egybekötött múzeumi sétát. A várakozó tanulók egy nevezetes tüzeset videofilmjét nézik meg.)

A program: frontális osztályfoglalkozáson – a foglalkozásvezető kérdéseivel irányított - beszélgetés a gyerekekkel.

A múzeumi tárgyakhoz kötött – de nem feltétlenül minden témára kiterjedő – beszélgetés. A témák:

- A légekázános fecskendő működése.
- A gőzfecskendő működése.
- Kőszeghi Mártony Károly „életmentő készüléte”.
- A gépezetes létraszerkezetek.
- A körforgó-, és centrifugál szivattyú.
- Szilvai Kornél szárított berendezései.
- Modern tűzjelző-eszközök.
- Az impulzusoltó berendezés.
- Turbóreaktív oltógép.

Befejezés: köszönet az órán való aktív szereplésért.

Múzeumpedagógiai foglalkozás

- **A tűzország és a múzeum tűzoltóautóinak megtekintése. Videofilm-vetítés:** a „Magyar tűzoltók a XX. század első felében” –

tűzoltó filmklub foglalkozás anyagának bemutatása, majd beszélgetés (2 óra időtartamban).

Előzetes bejelentés alapján a múzeum munkatársa (tárlatvezető, közművelő, muzeológus) múzeumpedagógiai foglalkozást tart. Az optimális csoport létszám: 15. A kísérő pedagógusok (csoportvezetők) segítenek a foglalkozás levezetésében.

A program: a foglalkozás első részében a tanulók megtekintik a tűzország, és múzeum gépjárműveit. Közben a gépjárműveken alkalmazott technikai megoldásokról kapnak tájékoztatást.

A foglalkozás **második részében** a XX. század elejének tűzoltóságáról készített videofilmet láthatják a tanulók, és beszélgetnek a látottakról.

Befejezés: köszönet a foglalkozáson való aktív közreműködésért.

EGY MÚZEUMPEDAGÓGIAI ÓRA DOKUMENTÁLT LEÍRÁSA

Téma: Az ösztönösség, tudatosság, tudományosság szerepe a tűzoltás művészetének fejlődésében az I. világháborúig.

Időtartama: 2-3 tanóra

Részvevők: 17-18 éves középiskolai (gimnáziumi, nem műszaki szakképzésben részesülő szakközépiskolai) tanulók

Kapcsolódás: A történelem, fizika, kémia, tantárgyakhoz. A feldolgozott témának vannak magyar és világirodalmi, művészet-, technikatörténeti, honismereti tárgyakhoz, rajz és vizuális kultúrához kötődő száalai.

Oktatási kérdések, és zárófeladat:

- **Az ösztönösség és a félelem.** (A tűz és az ősember. A tűzáldozat, tűzimádat.)
- **A tűzvédelem az emberiség nagy ellensége.**
 - **Kézművesek a tűzvédelem szolgálatában.** Tűzoltási kultúra a Római Birodalomban.
 - **Céhes tűzoltás.** A vízzeloltás művészete a középkorban – a vízpuska, a fecskendő.
- **Az ipari forradalom indukálja a tűzoltás művészetének fejlődését.**
 - A szervezett tűzoltóság. (Gróf Széchenyi Ödön munkássága.)
 - A gőzfecskendő, létraszerkezetek.
- **A XIX. század végi XX. század eleji rohamos technikai fejlődés a tűzvédelem forradalmi változásának hírnöke.**
 - A körforgó-, a centrifugál szivattyú, a gépjárműfecskendő.
 - A vízzeloltás egyeduralmának megtörése. A szárazoltás.
- **Zárófeladat.**
 - Egy tesztlap kitöltése. (A tesztlap a múzeumpedagógiai órán feldolgozott ismeretanyagból összeállított kérdéseket tartalmazza.)
 - Kitalálós (barkochba) játék.
 - Keresztrejtvényfejtés (A keresztrejtvények egyike a **12. képen** látható.)

(2 órás foglalkozáson csak a tesztlap kitöltésére van lehetőség.)

Az oktatás szervezeti formája: frontális osztályfoglalkozás - tulajdonképpen múzeumi sétával egybekötött, a foglalkozásvezető kérdéseivel irányított beszélgetés a tanulókkal. A zárófeladatnál egyéni, illetve csoportmunka.

A didaktikai folyamat: Az oktatási kérdésekkel körvonalazott ismeretanyag feldolgozása közben interaktív kapcsolat a hallgatókkal. A tanulók közreműködésével - a közös munkára ösztönző tanári kérdésekkel irányított – beszélgetéssel haladás az ismeretszerzés útján. A tanítási-tanulási folyamatban a célszerűség határain belül a tanári

magyarázat, a kiállított tárgyak bemutatása, kölcsönösen feltett kérdések, azokra a válaszok váltogatják egymást. Az új ismeretek feldolgozása közben az oktatói irányítás érvényesül, a tanulók figyelnek, válaszolnak a kérdésekre, kérdéseket tesznek fel, a tanárral állandó kontaktusban vannak, az azonos ütemben való együttthaladás érdekében.

A könnyed közös munkához jó háttérrel biztosít a múzeumi környezet. Az iskolai tanmenetnek nem szorosan kötődő témákról való beszélgetés felszabadultan történhet. A beszélgetés közben lehetőség van a már meglévő ismeretek elmondására, a témához kapcsolódó tantárgyakban tanultak tüztoltói gyakorlatban való felismerésére; a tüztoltási folyamatban alkalmazott fizikai, kémiai törvények, folyamatok felfedezésére; adott korra vonatkozóan a történelem tantárgyban tanultak és a tüztoltók munkájában, valamint gyakorlati tevékenységében érvényesülő társadalmi, gazdasági folyamatok, azok kiváltó okai azonosságának meglátására, stb.

Tesztlapos ismeretellenőrzés. Az óra játékos formában való befejezése.

Nevelési cél: A tüztoltás művészetének fejlődésének bemutatása közben egyértelművé tenni, hogy az embernek a világról (természetről, társadalomról) meglévő ismeretei és a tüztoltás művészetének színvonala között szoros összefüggés van. A természettudományos (fizikai, kémia, stb.) ismeretek körének bővülése, a társadalmi fejlődés a tüztoltói gyakorlatban is lényeges változásokat indít meg. Egy adott korban fellelhető technikai eszközök, és a tüztoltószerkezetek fejlettségének színvonala között nincs eltérés. A nagy fizikai felfedezések (gőzgép, forgó-, és centrifugálszivattyú, stb.), az ipari forradalom a tüztoltószerkezetek, a tüztoltás művészetének rohamléptekkel való fejlődését indukálja. A tudomány és technika gyors fejlődése, a kapitalista társadalmi rend létrejötté tudományos alapon szervezett tüztoltóságot, tüztoltási művészetet követel. Az emberiség történetének az I. világháborúig terjedő időszakában a tüztvédelemben olyan fejlődési tendencia figyelhető meg, amelyet a következők fémjelznek:

- Az ártó tűz elleni ösztönösség a tudatos fellépésen keresztül a tudományosan szervezett védelemig vezet.
- A Hammurabi törvénykönyvében megfogalmazott (i.e. 18. sz.) a tüztoltásra érvényes szolidaritás elve (mindenki köteles a tüztoltásban közreműködni) az évszázadok során jelentősen módosul, a tüzek jelentése mindenkinek kötelessége, a tüztoltás a szervezett (szakképzett) tüztoltók feladata lesz.
- A tüztoltásból ez emberi erőt, és energiát a gépek (gőzfecskendő, centrifugálszivattyú, stb.) fokozatosan kiszorítják.
- A vízzel való oltás monopóliumát a XX. század elején megtöri a szárazoltás elméletének kidolgozása, és a szárazoltó-eszközök megjelenése.
- Az ipari forradalom kibontakozásától egyre nagyobb szerepet kapnak a tüzt szabály rendeletek, amelyek meghatározzák a tüzek megelőzésével kapcsolatos teendőket, és a tüzeseteket követően az okok feltárására vonatkozó feladatokat (a felderítő tüztrendészet kialakulását).

A múzeumpedagógiai órán érvényesülő nevelő hatások komplex jellegűek, amelyek oly módon érvényesülnek, ahogyan azt korábban - **a múzeumpedagógia - a neveléstudomány részterülete, és mint gyakorlati tevékenység** című részben - tárgyalja ez a tanulmány. (Az ott leírtakat célszerűtlen megismételni.)

Segédeszközök: A múzeumban látható festmények, grafikák, kiállított tárgyak, tüztoltószerkezetek. A zárófeladathoz tesztlapok, íróeszköz, keresztretjtvény.

Az órán tisztázandó fogalmak, folyamatok, jelenségek: A beszélgetés során célszerű felidézni, illetve tisztázni az alábbiakat:

- A tűz. A tüztgyújtás. Az égés. Az égés feltételei. A tüztoltás, vízzeloltás, a tüztoltás feltételei. Tüztimádat, tüztáldozat.
- A tüztvész, a tüztvész okai, megelőzése.
- A tüztoltás technikája (művészet). A céhes tüztoltás. Tüztoltószer.
- Szivattyú, vízpiszka, fecskendő, szélkazános fecskendő, létraszerkezetek, gőzkazán, körforgó-szivattyú, centrifugálszivattyú.

- Szervezett tűzoltóság. A tűzoltó felszerelése.
- A szárazoltás, szárazoltás feltételei, a szárazoltó-gép.

Az órán feldolgozott irodalom:

- A pályázat szerzője: **A pusztító tűz elleni küzdelem, avagy az ösztönösség, tudatosság, szervezettség, tudományosság szerepe a tűzoltás – elsősorban a vízzeloltás - technikájának fejlődésében a II. világháború végéig.** (Tanulmány, kézirat.)

Ajánlott irodalom:

- **A nagy elődök1871-1945.** (A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnökei és vezető férfitársai). /OKF Tűzoltó Múzeum, Budapest 2002./
- **A vízipuskától a centrifugál szivattyúig** (a tűzoltófecskenő fejlődése). (Belügy Minisztérium Tűzrendészet Országos Parancsnoksága. Budapest 1964.)
- **A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig.** (BM Könyvkiadó, Budapest 1968.)

BEFEJEZÉS

Az írásmű elkészítésének célját, indítóokait a bevezetésben megfogalmaztam. Úgy érzem a tanulmány elején feltett kérdésekre – a múzeumpedagógiában járatlanként – talán sikerült választ találni.

A tárlatvezetői munkámban is hasznosítható múzeumpedagógiai program ajánlatokat igyekeztem összeállítani, azokat – szándékom szerint - a gyakorlatban kipróbálva tovább csiszolom, javítom.

A korábban már említett anyagi, elhelyezési nehézségeket némi leleménnyel enyhíteni lehet. A korlátok miatt ma nincs lehetőség nagyon látványos múzeumpedagógiai programok megtartására. A jelenlegi körülmények között „a szegény ember vízzel főz” elvet lehet érvényesíteni, ami természetesen a külsőségekre vonatkozik. Ha ehhez színvonalas múzeumpedagógiai munka kapcsolódik, akkor a helyzet egészen elviselhetővé válik, a múzeum a küldetését teljesíteni tudja. A helyzet feltehetően javulni fog, ezért optimistán lehet a jövőbe tekinteni.

Megítélésem szerint a témával való foglalkozás nem volt hiábavaló, mert:

- A múzeumpedagógiai irodalom egy részének feldolgozásával sok hasznos ismeretet szereztem, amelynek birtokában e szép, és nemes feladat műhelyitkainak a megfejtését el tudom kezdeni.
- Sikerült feltérképezni a Tűzoltó Múzeum lehetőségeit.
- Alkalmam volt bemutatni a tűzvédelem oktatásának programsomagjait, az azokhoz készített múzeumpedagógiai programajánlataimat megjeleníthettem.
- Bemutathattam, hogy egy - speciális - műszaki múzeum gyűjteményének bázisán is végezhető színvonalas múzeumpedagógiai tevékenység.
- A média adta lehetőségek kihasználásával még több ember (tanuló) számára lehet vonzóvá tenni a Tűzoltó Múzeumot, egyre szélesebbre lehet tárnai a kapuit a nagyközönség előtt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] ÁGOSTON György: Neveléstudomány. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1970. 17. oldal.)

[2] SZÉKELY – SZOKOLSZKY: Didaktika. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1971.)

[3] JUHÁSZ Litza: Kapcsolattartás a múzeum és az iskolák között. Hídépítés osztálylátogatásokkal. II. rész. (Múzeumi Hírlevél. Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és Magyar Nemzeti Múzeum. Budapest, XXVI. Évfolyam 5. szám 2005. május. 195. oldal.)

[4] BENKŐ András: Tematikus filmklub a Tűzoltó Múzeumban. (Tűzoltó Múzeum évkönyve V. Tűzoltó Múzeum Budapest 2004. 215-223. oldal.)

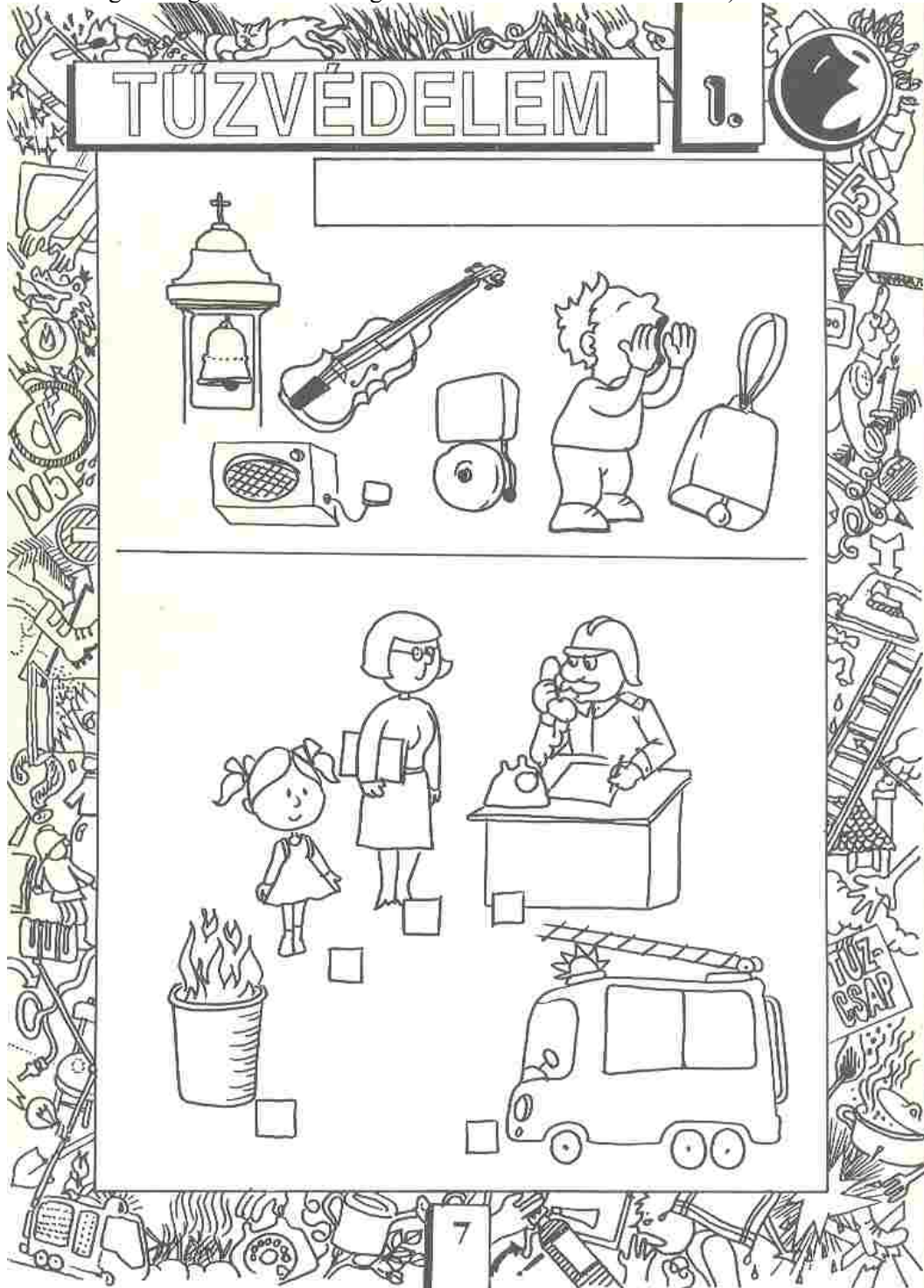
A múzeumpedagógia szoros kapocs a múzeum és az iskola között

- [5] Útmutató az óvodák számára készült „Tűzet viszek” című képsorozathoz. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)
- [6] Tanári kézikönyv az általános iskolák számára készült „Tűzre, vízre vigyázzatok...” című munkafüzethez. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Feketéné Pintér Anna.)
- [7] Tűzre, vízre vigyázzatok ... Munkafüzet 6-8 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)
- [8] Tűzre, vízre vigyázzatok ... Munkafüzet 8-10 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)
- [9] Tűzre, vízre vigyázzatok ... Munkafüzet 10-12 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)
- [10] Tűzre, vízre vigyázzatok ... Munkafüzet 12-14 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)
- [11] PETNEHÁZI Károly játékvezető-szerkesztő, BALOGH János grafikus, PUSKÁS Ernő alezredes, tanácsadó szaklektor készítették. TŰZVESZÉLY .Társasjáték. (Kiadó: M és M Goldprint Kft.)
- [12] Múzeumkommunikáció – beszélgetés Szabics Ágnessel.
(http://www.kultura.hu/culture/recreation/article/D101_article_21828.html)
- [13] Múzeumpedagógiai ajánlat. (Aquinumi Múzeum.
<http://www.aquincum.hu/programok/muzeumpedagogia.htm>)
- [14] MISZNE Kórenchy Anikó: Múzeumok a köz művelődéséért. (Köznevelés 1999.11.19.
<http://www.mlalapitvany.hu/mla011451.html>)
- [15] Neumann-ház: Múzeumpedagógiai műhelyek. (http://www.neumann-haz.hu/tei/educatio/educatio/1998tel/research/muzpedmu_hu.prt)
- [16] Múzeumpedagógia. (<http://www.vmmuseum.hu/muzped.html>)
- [17] SINKÓ István: „Kicsomagolt Múzeum” avagy múzeumpedagógia félközelben.
(<http://www.oki.hu/printerFriendly.php?kod=1997-06-mu-Sinko-Kicsomagolt.html>)
- [18] Gyermek a múzeumban. (<http://www.oki.hu/printerFriendly.php?kod=1998-07-kf-Magyar-Gyermek.html>)
- [19] Gyermeklélektan. (Második kiadás. Tanítóképző intézetek számára. Szerkesztette: Dr. Molnár Imre. A művelődésügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó, Budapest 1961.)
- [20] Neveléslélektan. (Második kiadás. Tanítóképző intézetek számára. Szerkesztette: Dr. Molnár Imre. A művelődésügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó, Budapest 1961.)
- [21] DURÓ – KELEMEN – RADNAI: Fejlődés- és neveléslélektan. (Kézirat. Tankönyvkiadó, Budapest 1969.)
- [22] HADNAGY Imre József: A multimédia alkalmazásának lehetőségei. (Pályázati tanulmány. A ZMNE Multimédia 2001 Pályázatra. A COMPUTER PANORÁMA 2001. (elektronikus kiadvány) CD mellékletében jelent meg.)
- [23] FEKETE József: Korszerű technikai segédeszközök a felsőoktatásban. (Tankönyvkiadó. 1967. Budapest.)
- [24] BEREZKI – KOMLÓSI – NAGY: Neveléstörténet. (Tankönyvkiadó. Bp. 1971.)
- [25] DÉNES Magda: Egyetemes neveléstörténet. (Tankönyvkiadó. Bp. 1965.)
- [26] HADNAGY Imre József: A diavetítő alkalmazásának didaktikai szempontjai. (Szakdolgozat 1973. BME Gépészmérnöki kar Pedagógiai Intézet.)
- [27] ÁGOSTON György: Az oktatás korszerűsítése, mint társadalmi szükséglet. (1965. Szeged. Konferencia Kiadvány JATE)
- [28] Hadnagy Imre József: A pusztító tűz elleni küzdelem, avagy az ösztönösség, tudatosság, szervezethez, tudományosság szerepe a tűzoltás – elsősorban a vízzeloltás - technikájának fejlődésében a II. világháború végéig. (Tanulmány, kézirat.)

Képek jegyzéke:

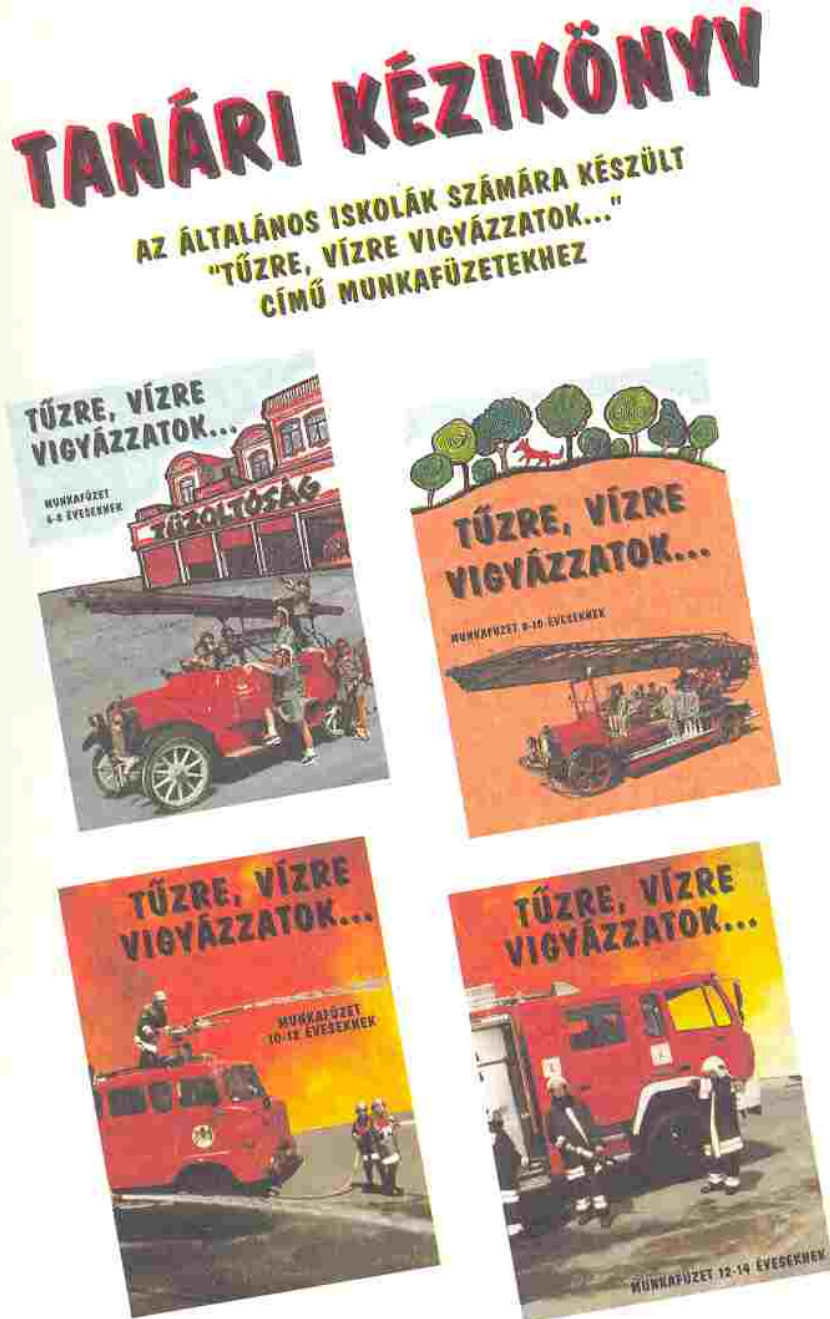
1. kép: A „Tüzet viszek” c. képsorozat felhasználása módszertani útmutatójának fedőlapja, és egy színező lap a sorozatból.

Forrás: Útmutató az óvodák számára készült „Tüzet viszek” című képsorozathoz. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)

2. kép: A Tanári kézikönyv borítója, rajta a munkafüzetek előlapja.

Forrás: Tanári kézikönyv az általános iskolák számára készült „Tűzre, vízre vigyázzatok...” című munkafüzetekhez. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Feketéné Pintér Anna.)

3. kép: A 6-8 éveseknek készült színező lap (a fenyőfával való feladathoz)

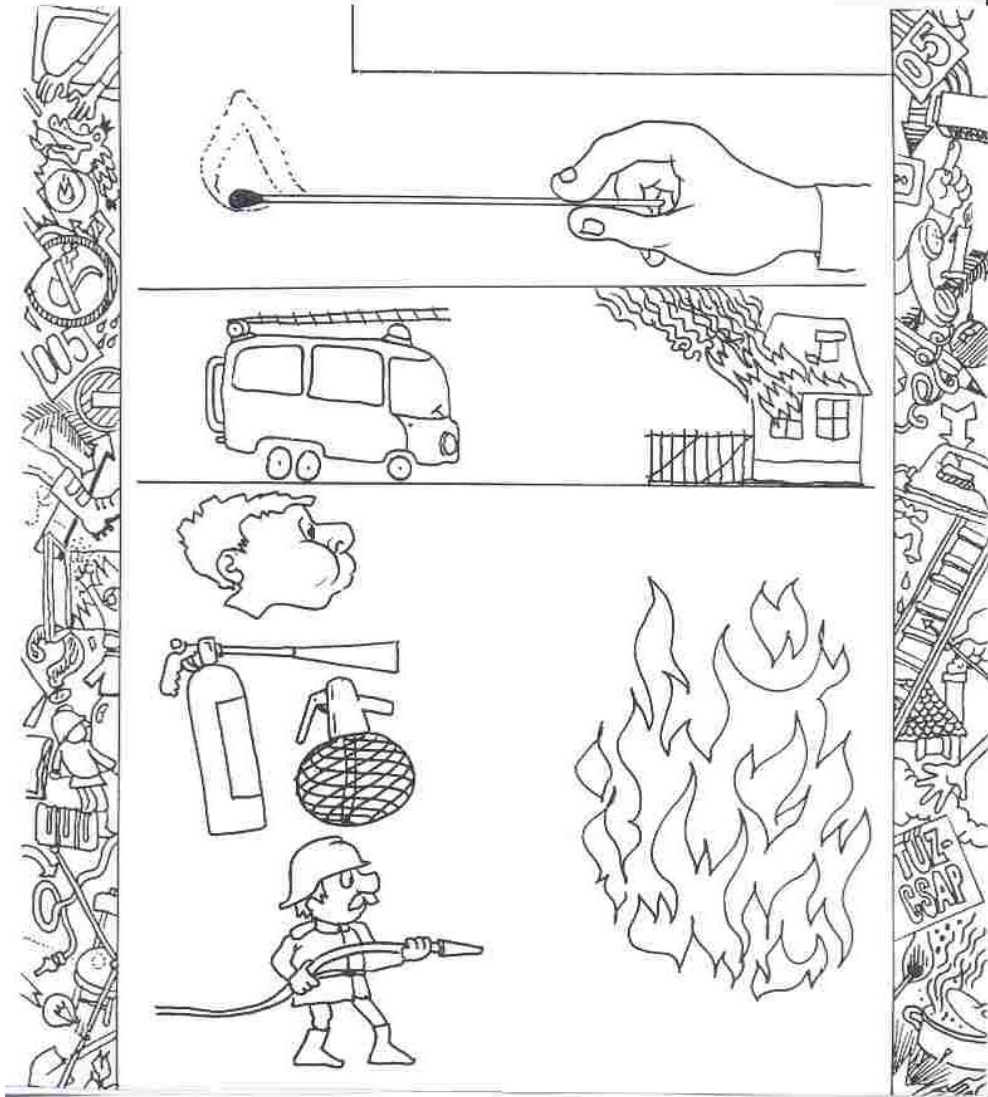
Forrás: Tűzre, vízre vigyázzatok ... Munkafüzet 6-8 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)

3. kép: A 6-8 éveseknek készült színező lap (a fenyőfával való feladathoz)

4. kép: A 6-8 éveseknek készült színező lapok (a láng, a vízsugár színezése, valamint a menekülési útvonal bejelölése feladathoz)

Forrás: Tűzre, vízre vigyázzatok ... Munkafüzet 6-8 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)

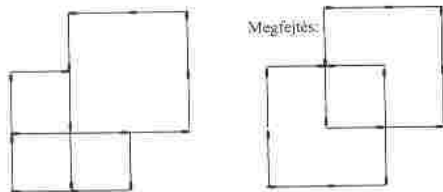

5. kép: Játékok gyufaszálakkal

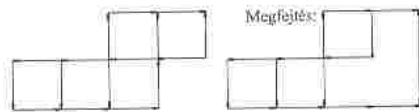
Forrás:Tűzre, vízre vigyázatok ... Munkafüzet 8-10 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)

Az alábbi teszt térképzeletési és absztrakciós képességet vizsgál. Helyezze el a gyufaszálakat az ábrák megfelelően, majd az utasítás szerint kísérletje meg átrendezni őket!

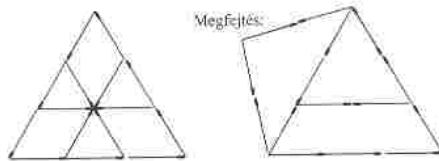
JÁTÉK A GYUFASZÁLAKKAL

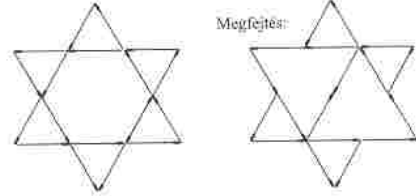
Alakítson ki ebből a figurából három négyzetet! Mindössze két gyufaszál helyezhet át.

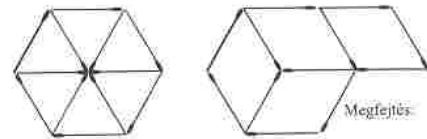
Alakítson ki ebből a figurából négy négyzetet! Mindössze két gyufaszál helyezhet át.

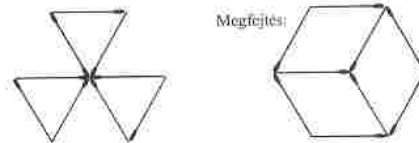
Alakítson ki ebből a figurából három különböző nagyságú háromszöget! Mindössze négy gyufaszál helyezhet át.

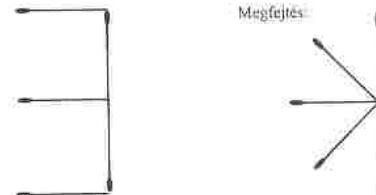
Alakítson ki ebből a figurából hat háromszöget! Mindössze két gyufaszál helyezhet át.

Alakítson ki ebből a figurából négy rombuszt! Mindössze három gyufaszál helyezhet át.

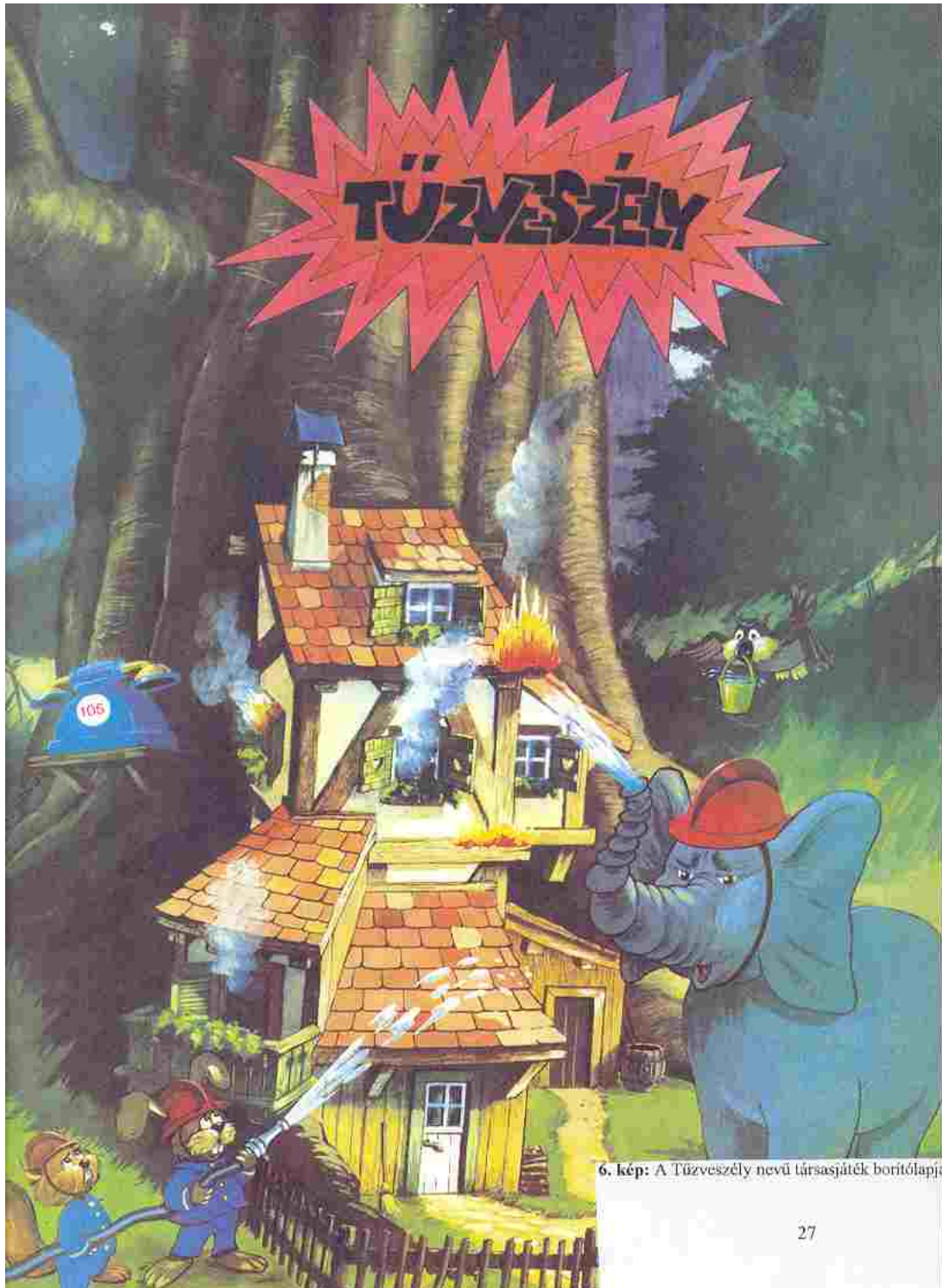

Alakítson ki ebből a figurából három rombuszt! Mindössze három gyufaszál helyezhet át.

Alakítson ki ebből a figurából négy hegyesszöget és egy tompaszöveget. Mindössze két gyufaszál helyezhet át.

5. kép: A Tűzveszély nevű társasjáték borítólapja

6. kép: A Tűzveszély nevű társasjáték borítólapja

6. kép: A Tűzveszély nevű társasjáték játékszabálya

Játékszabály

A játék, amelyben 2–4 személy vehet részt, kockadobással kezdődik, és ennek alapján lépked mindenki mindig előre.

- Aki piros körre lép, húz egy kártyát, és annak megfelelően kell cselekednie; Ha olyan kártyát húz, amin kérdés olvasható, válaszolnia kell. Jó válasz esetén kettőt léphet előre. Hiányos, vagy rossz válasznál egyszer kimarad a dobásból. (A helyes válasz a kártya hátoldalán olvasható!)
- Aki kék körre lép, az büntetésből egyszer kimarad a dobásból, amiért a tűzzel játszott.

Az a győztes, aki elsőnek ér a célba. A játékkal mindenki hasznos ismereteket is nyer a tüzesetek megelőzésére vonatkozóan.

A játékot főleg 6–12 éves gyerekeknek ajánljuk.

A legelső játék megkezdése előtt a játékot elő kell készíteni, amihez színes ceruzákra, vagy festékre, ollóra, ragasztóra, némi ügyességre, esetleg felnőttek segítségére, és jókedvre van szükség.

A játék előkészítése

Elsőként a tereplapot és a kellékeket kell kiszínezni, vagy kifesteni. A P betűvel jelölt helyeket pirossal, a K betűsöket kézzel kell színezni. Minden egyéb tetszés szerint színezhető.

Színezés után a kellékeket és a dobókockát össze is kell állítani. Ehhez a folytonos vonalak mentén kell kivágni, a szaggatottak mentén pedig hajtani azokat. A megfelelő fülek segítségével összeragasztott tárgyakat azután a játéklap téglalapokkal jelzett helyeire kell ráragasztani.

Végezetül a kártyákat is ki kell vágni, és ezeket egymásra rakva, a játéklap mellé kell helyezni. (Szöveggel felfelé, azért, hogy a kérdést tartalmazó kártyák hátoldalán lévő válaszok ne legyenek előre olvashatók!)

Jó szórakozást!

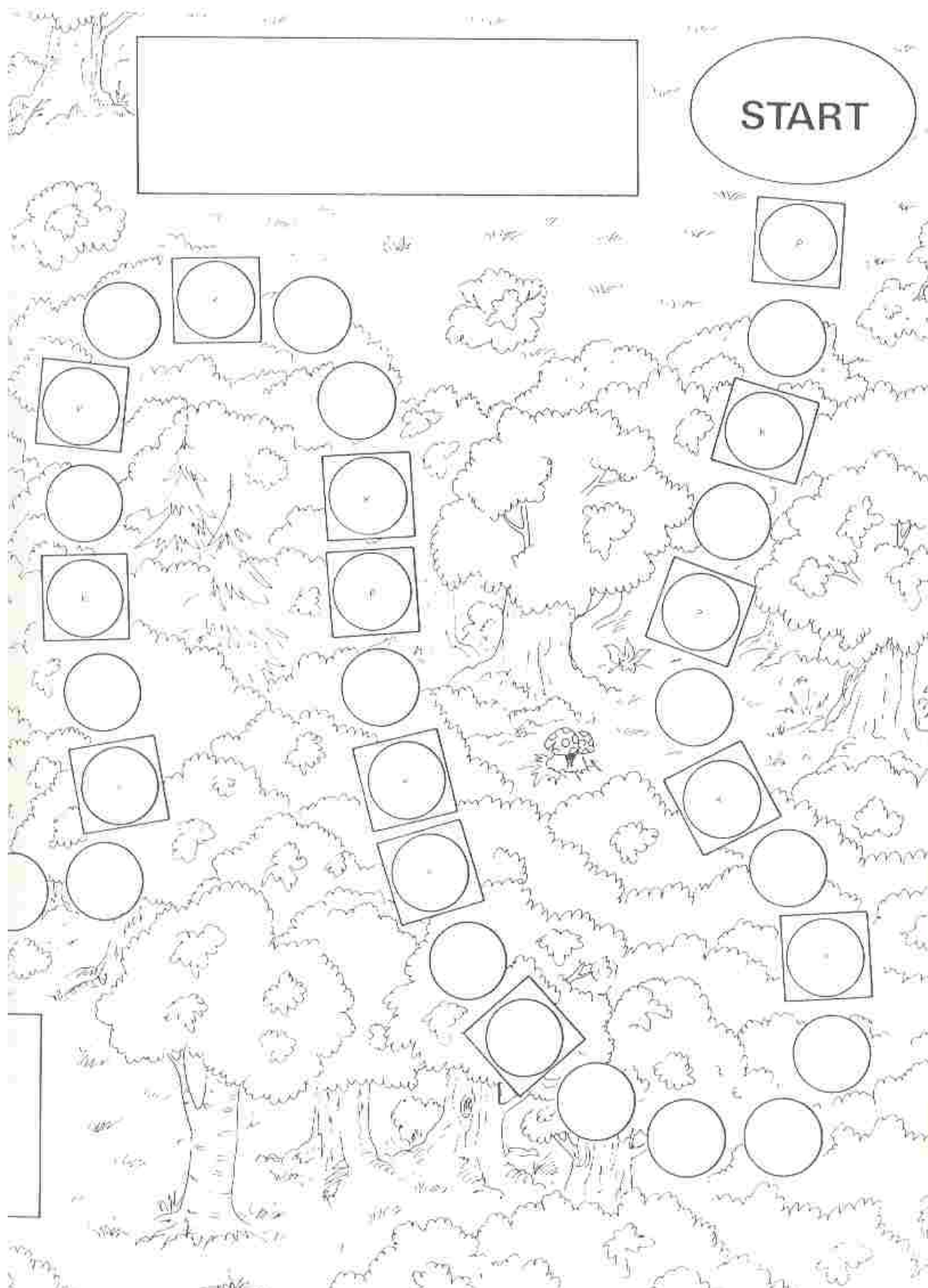
A játékot készítették:

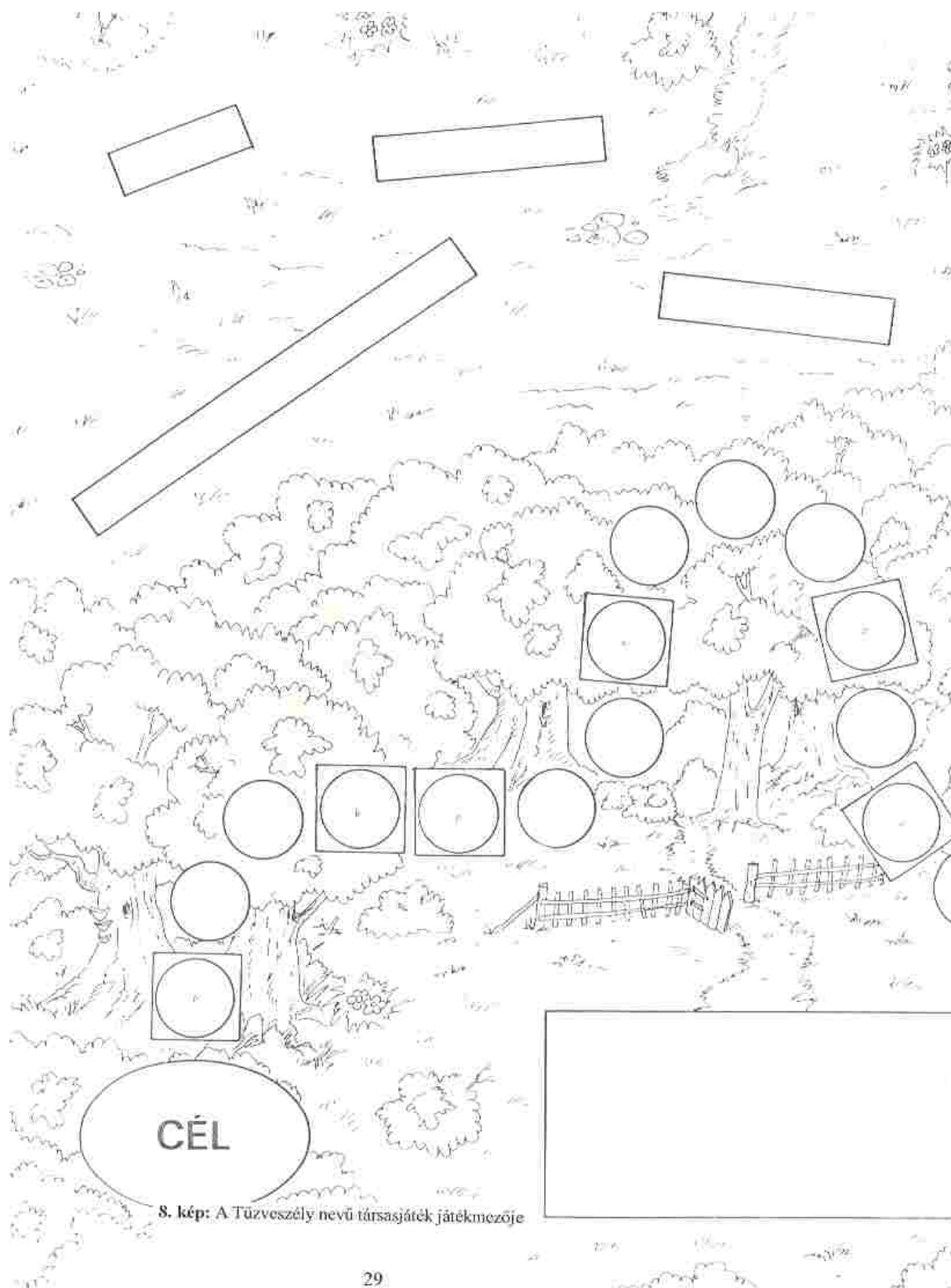
Petneházi Károly játéktervező-szerkesztő

Balogh János grafikus

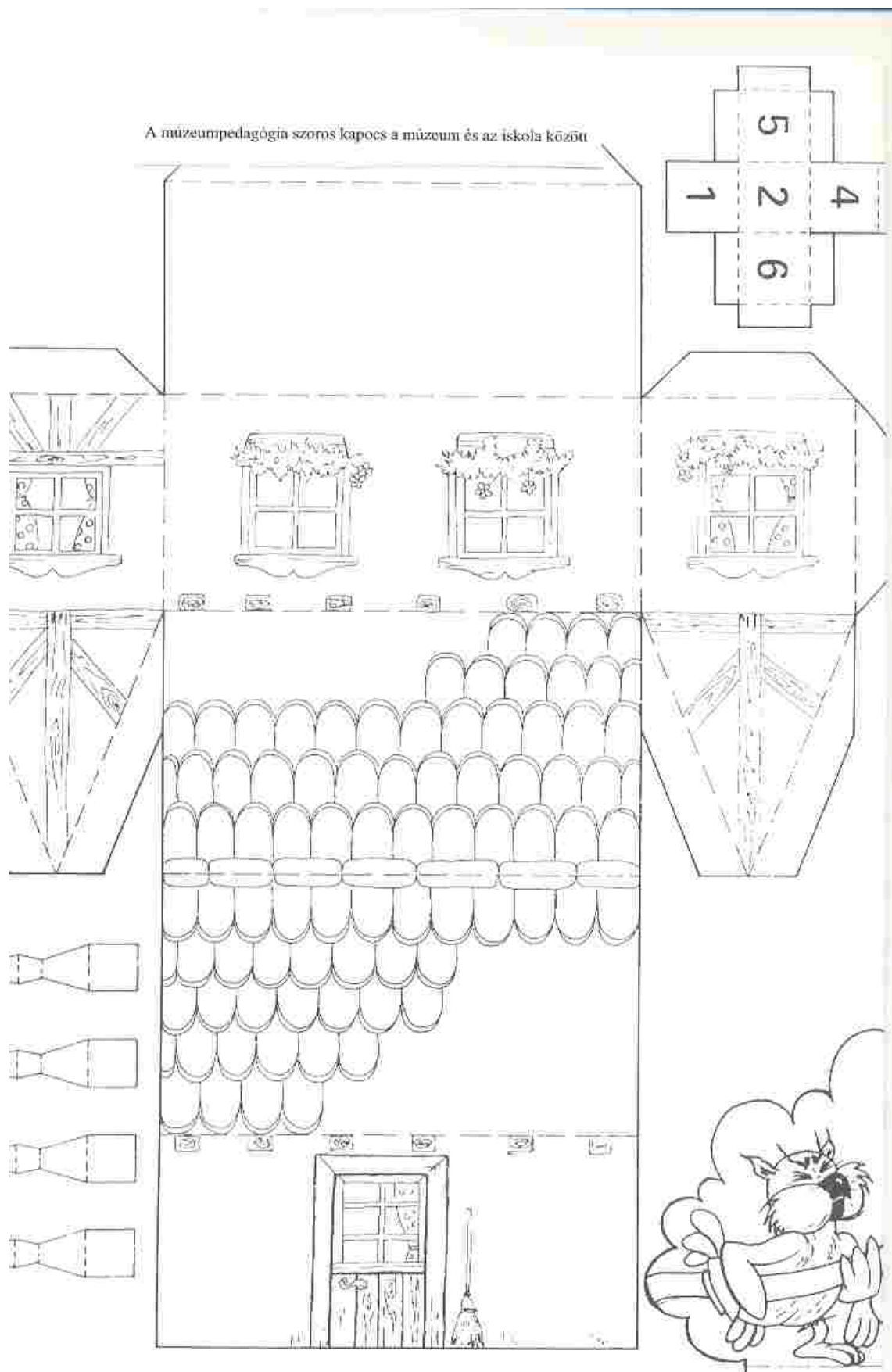
Puskás Ernő tűzoltó alezredes, tanácsadó szaklektor

7. kép: A Tűzveszély nevű társasjáték játékmezője

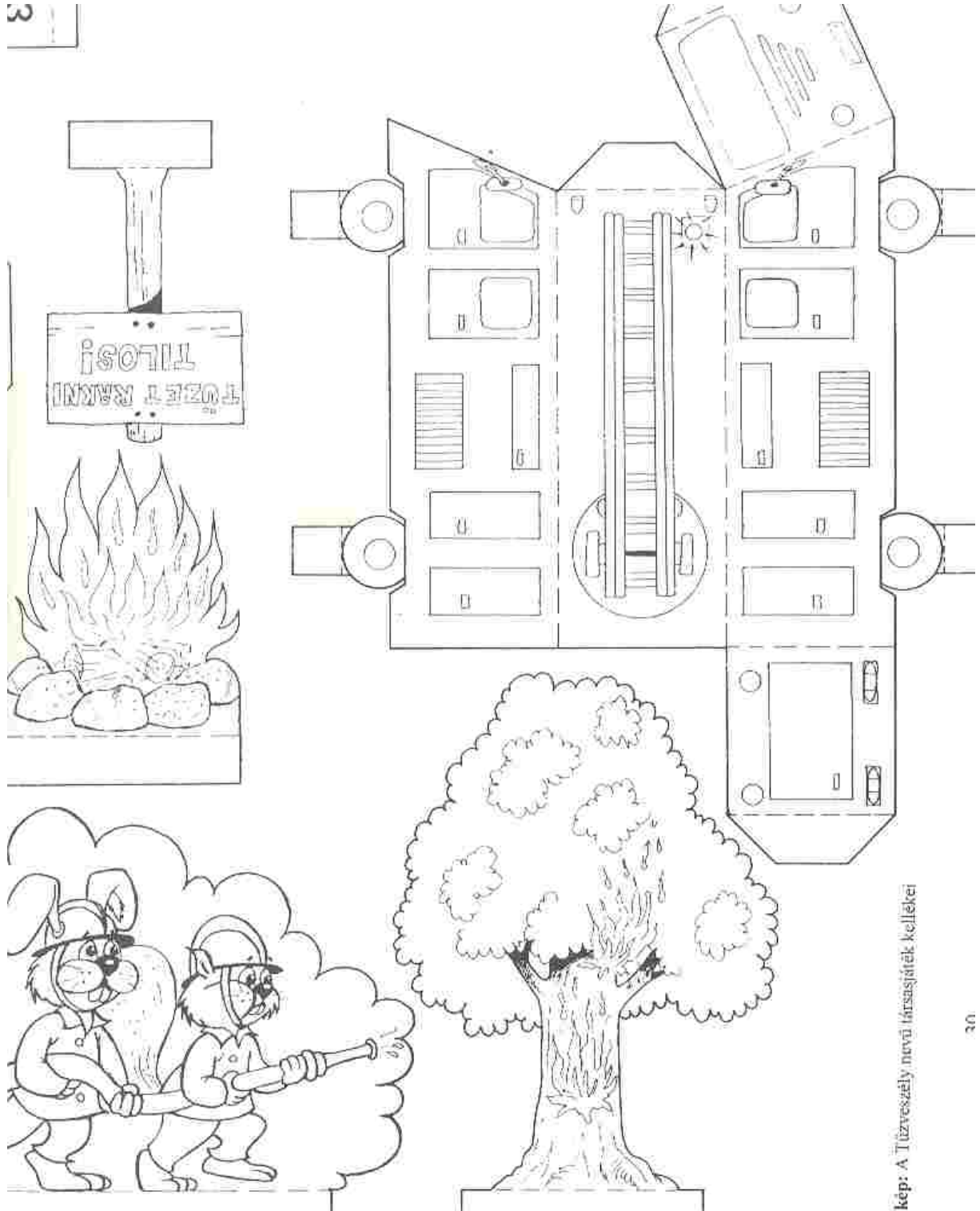

8. kép: A Tűzveszély nevű társasjáték kellékei

3

kép: A Tűzveszély nevű társasjáték kellekai

9. kép: A Tűzveszély nevű társasjáték kérdései

<p>1 Mikor okoz tűzveszélyt a dohányzás?</p>	<p>2. Figyelemre érdemes tudni, hogy az erdőben csak a kijelölt helyeken szabad tüzet rakni. Ezzel légi előre kettőt.</p>	<p>3. Néhányra gondolva azt sorsoljuk fel, hogy melyik szóróanyag veszélyesebb a környezetnek. Melyik a legveszélyesebb?</p>	<p>4. Egy számítógépes programot használva készítsd el a tűzveszélyes anyagok listáját. Milyen információkat kell tudni a telefonra?</p>	<p>5. Gondolj rá, mit tudsz a tűzveszélyes anyagokról? Milyen tulajdonságok vannak az anyagok között?</p>	<p>6. Gondolj rá, mit tudsz a tűzveszélyes anyagokról? Milyen tulajdonságok vannak az anyagok között?</p>
<p>7. Végezd le a feladatot a képen látható módon. Milyen anyagot használhatod a tűzveszélyes anyagok elkészítéséhez?</p>	<p>8. Sorolj fel öt tűzveszélyes anyagot!</p>	<p>9. Ha újszóna érkezik, mit tudsz a tűzveszélyes anyagokról?</p>	<p>10. Ha rájössz a tűzveszélyes anyagokról, milyen információkat kell tudni a telefonra?</p>	<p>11. Mit kell tenned akkor, ha tudod, hogy egy elektromos készülék tűzveszélyes anyagot tartalmaz? Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>	<p>12. Az erdőben sétálva észreveszed, hogy egy nagyfa mellett tűzveszélyes anyagot használnak. Mit tudsz a tűzveszélyes anyagokról? Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>
<p>13. Milyen újszóna lehet a tűzveszélyes anyagokról? Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>	<p>14. Milyen tűzveszélyes anyagot használhatod a tűzveszélyes anyagok elkészítéséhez?</p>	<p>15. Töltsd ki a táblát a tűzveszélyes anyagokról! Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>	<p>16. Ha a garázsdő a tűzveszélyes anyagokról, milyen információkat kell tudni a telefonra?</p>	<p>17. A társasjáték szabályait a képen látható módon kell betartani. Milyen szabályokat kell betartani a társasjáték használatánál?</p>	<p>18. Nagygyűjtés a tűzveszélyes anyagokról! Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>
<p>19. A gyűjtés a tűzveszélyes anyagokról. Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>	<p>20. Figyelemre érdemes tudni, hogy az erdőben csak a kijelölt helyeken szabad tüzet rakni. Ezzel légi előre kettőt.</p>	<p>21. Készítsd el a táblát a tűzveszélyes anyagokról! Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>	<p>22. A társasjáték szabályait a képen látható módon kell betartani. Milyen szabályokat kell betartani a társasjáték használatánál?</p>	<p>23. Ha tudod, hogy egy elektromos készülék tűzveszélyes anyagot tartalmaz, mit kell tenned? Milyen szabályokat kell betartani a tűzveszélyes anyagok használatánál?</p>	<p>24. Ha a garázsdő a tűzveszélyes anyagokról, milyen információkat kell tudni a telefonra?</p>

	<p>gőz, látva az ócska, a régi nán nem tudja elkerülni Kunlaskunécskét, kerek léphírték élte.</p>	<p>miért az ócska, mert ott látnak, sok résszel, hi- szem a gőz, a lefűtővel, később, a résszel, meg gyógyítja a főzőt, és lát, és az ócska, a résszel, Mennyire a kint, a résszel.</p>	<p>az ócska, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>hát büntetésből, az ócska, vissza!</p>	
<p>25. Hogyan kell vezetni a szüneteket? Hogyan szünet, a kint, a résszel, bott!</p>	<p>26. Mit tenne, ha egyik támad rövidre meggyújtana?</p>	<p>27. Felhívjuk a figyelmét a történetre, ha nagy, meg gondoljuk, hogy lenni!</p>	<p>28. Bonták, a résszel, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>29. Figyelmeztetjük a résszel, hogy ne vigye el a résszel, kint, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>30. Érdemes, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>
<p>31. Mindegyiknek a támad- közösség, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>32. Azt gondolod, hogy jó tá- mad, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>33. Szabad-e szétvinni a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>34. Milyen megfigyeléseid leltek a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>35. Amikor megkérdeztél a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>36. Szép, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>
<p>37. A lefűtővel, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>38. A résszel, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>39. Látszik, hogy valaki az ócska, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>40. A hátsó, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>41. Mit kell tenni az ócska, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>	<p>42. Érdemes, a résszel, a főzőt, a résszel, Mennyire a résszel, széles kint, a résszel.</p>

10. kép: A Tűzveszély nevű társasjáték kérdéseire a válaszok

külső, az egész épületet, a magok és mások érintésével veszélybe sodorhatják.

25. Tűzveszély: éljen a tűzvédelmi rendszabályok pontos, és következetes betartásával megelőzhetjük.

26. Kultúra: példaként, vagy ehhez hasonló, vásárlás anyaggal kell úgy bebiztosítani a ruhákat, hogy az ne tudjon tovább égni, levegőt hirtelen, utána azonnal értesítést a mentőket és a tűzoltókat!

27. Nemi, mert esetleges tűz esetén annak továbbterjedését idézi elő.

28. A KRESZ értelmében, a többi megkülönböztetett járművel (pl. mentők) azonos, két villogó fényt és hangjelzést. Ezen kívül megemlíthető a tűzoltóautók piros színe is.

30. Először is nem szabad becsüggenni, mert a szembe szökő gázok fellobbanhatnak a lakásban lévő gáz szálkák egy felbörvénél, de az is figyelmeztet a csomagtáskákra. Ha benne van a lakásban, jól szellőztessék ki, és szüntessék meg a gázszivárgást. Ne menjen be ebbe a lakásba addig.

31. Ez tűzveszélyes dolog. Ha tudni, ahová lyukadt meg, ha pedig már megtörtént, a csapadék a víz, és több ezer ellenőrzés, hogy a parkás valóban kialakult-e.

32. A lakás áramellátási kábel, csatlakozás, gázóra melletti gárcsapaj is ésszerű, vagy ha palackos gáz van lakásban, ellenőrizni, hogy el van-e zárva. Ha kályhák, kandallók, amiben előzőleg fűtőanyagot, azt is ki kell üríteni, se tüzelni, se parázni, se hamu ne maradjon benne.

33. Ha tüz a szél, akkor sem szabad tüzet gyújtani, ha egyébként minden más elővigyázat.

12. kép: A zárófeladat keresztretjtvénye

4. Előzetes felkészítés	gárda	szerepet	alkalmat	Orsi	régi	díjazás	100	Magyarors	alkal	alkal	alkal	alkal	alkal	alkal
alkal														
alkal		alkal												
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														
alkal														

A múzeumpedagógia szoros kapocs a múzeum és az iskola között

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Vízszintes képzet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
építés- rajz							✓	✓				✓		
psz. terület														✓
patlan kép			✓	✓	✓						✓			✓
rajz rajz		✓				✓		✓					✓	
északi szög			✓					✓						
„Pá- jára- csökke- tű”														✓
Amerika keleti nyugat keleti				✓								✓		
Szoms- szomsz													✓	
terület szög														
terület		✓												
kép														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														
rajz														

A black and white illustration showing a person sitting at a table with plates of food. In the background, there is a bed and a window. The person is looking towards the right side of the frame.

Forrás: Tűzre, vízre vigyázatok ... Munkafüzet 12-14 éveseknek. (BM Tűzoltóság Országos Parancsnokság 1998. Szerkesztő: Kertes Ferenc.)